Массаш а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а оргкомитета а Грозненски къаьхьегамхой депутатий Совета а орган

Ера 6 март 1958 шу № 19 (2185) Мах 20 кеп.

Е тезисаш нахала а йоахаш, Коммунистически партен Центральни Комитето дерригa советски халкъ тІахьех колхозни строй дІахо дегІайоалаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи йола предложенеш ювцача а къоастаеча а метте хьинаре дакъа лацарна, вай мехка коммунизм хьаяра денхараш дика ка а йоалаш кхоачашдарна чІоагІа лоархІам бола из дош нийса къоастаде йиш хургйолаш.

Колхозни строй дІахо дегІаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

СССР-а Лакхехьарча Совета сессе новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш

I.

СССР-а юрта боахам дегІабара керттера итогаш

1. Советски мохк, экономикеи культуреи чІоаггІа айлуча, Іилмеи техникеи дегІадоагІача, халкъа вахара хьал ца хаддаш тоалуча новкъа бода. Іалаьмате чІоагІа дегІайоагІаш латт социалистически промышленность, эггара хьалха еза индустри а йолаш. ТІеххьарча хана чакхдаьккхача промышленностаннеи гІишлонаш ярнеи доал делга эргадаккхаро производстве гучаяханца хинна Іалаьмате йоккха торонаш балха юкъе йоалайир, дуккхача къахьегамхой творчески инициативеи хьинари дегІадоаладир, мехка халкъа беррига боахами вай индустрии дегІаярна керда этап хьахьекхар.

Коммунистически партес оттадаь дола лоархІамера гІулакхаш тІагІертта чакхдахарах вай социалистически юрта боахам тІехьабиса хилар лоаццача хана дІа а даьккха доккхий толамаш даьхар. Мехка малхбоален районашка баьш а къовхьаш а тІадола доккхий лаьтташ карадерзадарца юртбоахама ерригача производствон лард йола ялатий боахам дегІабарна боккха гІа баьккхаб. ТІехьарча шерашка лоархІам болаш толамаш даьхад хьайбай боахаме а. Гарггарча шерашка сага сих дулх, шура, даьтта дакхарна Американ ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьакхера деккар кхоачашдарна дикагІча колхозийи совхозийи инициативах болабеннаб дерригача халкъан болам.

Халкъа боахама беррига доакъош дегІадара ларда тІа дегІабоагІаш латт халкъан пайда, къаьхьегамхой вахара хьал тоалуш доагІа, шерра даьржад нах чубаха цІенош делга. Союзни республикай бокъонаш дІахо шеръеш партес чакждаьхача гІулакхаша Іалашдир цар экономикеи культуреи кхы а чехкагІа дегІаяр, СССР-а халкъаш кхы а чІоагІагІа кхотадалар, цар дохаргдоаца доттагІал чІоагІдар. ХІанз Советски Союз машара низ бола чІоагІале, массане а лоархІаш хьалха латтача Іилманк, техникани, культурани лоархІамегІа йола центр я, ше араьхача Іалаьмате йоккхача говзалашца дунен прогрессан гІулакха юкъе доккха дакъа лаьцар цо.

ССКП ХХ-ча съезда исторически решенеш ца хаддаш чакхйоахаш Коммунистически партес советски дерригача халкъа низаш коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъярга дохийт. Вай партен низ из массаза а вахарца а берригача къаьхьегамхошца айхха ювзаенна хиларах латт, инициативаннеи хьинараи, хІама хьадеча халкъан творчествона шерра никъ луш хиларца ба. Вай партен низ марксистски-ленински теорен хьалхленца дегІадара хІара исторически кердача этапе, из каралаьцача коммунизмага бодача наькъа тІа мохк хьалха бахара лоархІамера декхараш толамца кхоачашде йиш йола керттера звено лаха харца ба.

Экономически гІишлон даькъе СССР дегІаяра хІанзарча этапе промышленностан доал делга эргадаккхара тІехьа халкъа-боахама лоархІамегІа дола, тІехьадаха йиш йоаца декхар хиларца хьалхарча плане оттаду колхозни строй дІахо дегІаяреи машинно-тракторни станцеш эргаяхареи декхар. Из декхар тІагІертта оттаду колхозни боахам хьабара практикас, юрта боахаме хІама хьадеш долча низашта кхы а боккхагІа мукъа баланза баргбоацаш хиларо, вай мехка юртбоахаман продукташ шортта хилийта.

2. Юрта боахам дегІабара, социалистически ларда тІа из эргабаккхара дешаш Коммунистически партеси Советски пачхаьлкхеной массаза а керттера уйла тІайохийташ хиннад. Коммунизм хьалъяра В. И. Ленина оттаьча программа тІа мехка индустриализации электрофикации яра планаца цхьана лоархІамера моттиг дІалоац социализм хьалъярна дуккха а миллионаш адамаш чуозара цаІ мара боаца нийса никъ, боккха механизированни социалистически юрта боахам хьабара никъ хьахьокхача кооперативни плано.

Ленински кІоарггача хьаькъала кооперативни плано лийрхІар мехканна индустриализаци яра ларда тІа мара боккхача социалистически юрта боахамга вала йиш яц, къаьхьегама ахархой социализмага болхлой классаца цхьоагІо йолаш, цун хьалхленца мара бохалургбац аьнна дар.

Ленински кооперативни план чакхйоаккхаш Коммунистически партес, кийч а бир вІашагІ а белар, колхозни строй хьаярга, лаьттанцара балхаш кердача социалистически хьисапаца леладар чІоагІдарга вигаь, дуккхача наьха колхозни болам. Из боккха исторически лоархІам бола котало яр, хІана аьлча цо торо хилийтар социализма хьалъяра чоалханех дола деклар толамца кхоачашде. Миллионаш бола къе ахархойи батракаши кІалхар баьхар кулакий дукъаи, къелаи, боадалоннеи. Массанахьа а коллективизаци ярца, класс хилара тарра, советски юртара кулачество дІаяьккхар, советски мехка кхы хургдоацаш дІадаьккхад саго сага эксплуатаци елга. Колхозни строй чІоагІъенна дІаоттарца къахьега ахархой керда вахар хьадара сийрдача наькъ тІа баьлар. Ахархой кагий боахам социалистически эргабаккха торо хилийтар мехка индустриализаци толамца чакхъяккъаро, юрта боахам тракторашца, комбайнашца иштта кхыча хІанзарча машинашца Іалашбаро. Юрта социализм котъяларо болхлой классеи ахархойи цхьоагІон сийлахь-боккха вахарцара низ хьахьекхар, кхы тІа а чІоагІйир из йохаргйоаца цхьоагІо.

3. Колхозни строй хьаяр а чІоагІъялар а вай партен ленински керттера никъ котбалар да. Вай мехка ткъаьй итт шу хьалхагІа хиннача 25 миллион бекъабенна кагийча ахархой боахамашта меттел, Советски Союзе хьаяьй йоаккха механизированни социалистически юртбоахаман производство. ХІанз вай мехка 78 эзар гаргга колхозаш, 8 эзар МТС, 5.800 совхоз я.

Юрта боахаме социалистически хувцамаш дарои хІанзара техника цунна яларои Іалашдир халкъа боахаман юкъе лоархІамерча цу отрасле къахьегама овсарле дикка дегІаяр. Мехка юрта боахама товарни продукци массехказза дегІаенай. Нагахьа санна шоаш юххьонца йолаеннача 1932-гІа шера колхозаша Советски пачхаьлкхенна дІаденна ялат 800 миллион цунтал кІеззига дукхагІа мара хиннадеце, 1956 шера цар дІаденнад 2 миллиарди 370 миллиони пунт; боамби 1932 шера — 1 миллиони 162 эзари тонн, хІаьта 1957 шера — 3 миллиони 780 эзари тонн; цу шерашка шекар доаккха свекла — 4 миллиони 198 эзар а 37 миллион 264 эзар а тонн; дулх — 136 эзар тонни 2 миллион 909 эзари тонн, шура — 746 эзари 13 миллион 79 эзари тонн; тха — 19 эзари 170 эзари тонн; коартолаши овощаши шозза дукхагІа дІаеннай. Юрта боахам дегІабара гІулакха боккха лоархІам болаш я йоккхий социалистически предприятеш йола совхозаш а. Нагахьа санна фийг бола ялаташ дІадувш дола дерригa совхозашкара лаьтташ 1932 шера 7,9 миллион гектар хиннаделе, 1957 шера уж шерденнад 35,5 миллион гектарага кхоачаш. Совхозашкара хьайоала юртбоахаман продукци тІеххьарча шерашка дуккха а дукхагІа хиннай. Совхозашка да мехка дІадувш мел долча лаьттаех диълагІа дакъеи дІадувш долча дерригача фийг болча ялатех 30 проценти. Фийг бола ялаташ леладеча совхозашка ялаташ кхедари пачхаьлкхенна дІадалари 1956 шера, 1953 шеращца нийсдича, пхезза дегІаденад. Юртбоахаман продукцен кхыча тайпашта пачхаьлкхен заготовкаш яра а дукхагІа лоархІам болаш хиннай совхозаш, пачхаьлкхено 1957 шера кийчдаьча а ийцача а дерригача дулхах 21 процент, хьакхий дулхах 32 процент, шурех 21 процент, тхах 27 процент совхозаша дІаденнад.

Советски пачхаьлкхено яь йоакхо бахьан долаш социалистически юрта боахама материально-технически низ бола база хьаяьй. Нагахьа санна 1932 шу чакхдоаллаш СССР берригача юрта боахаме 148 эзар трактор (хІаране пхийтта говра низ лоархІаш), 14 эзар грузовой автомобиль, 14 эзар ялат чуэца комбайн хиннаяле, хІанз цига я 1 миллион 700 эзар трактор, 660 эзар грузовой автомобиль, 450 эзарнел совгІа ялат чуэца комбайн.

Колхозий юкъара производство дегІаяр бахьан долаш, дикка тоаденнад колхозашкарча ахархой вахара хьал. Революци ялалехьарча Россие къахьегама ахархошта цхьан саго баьча балхах хьатІабоагІаш хиннача пайдаца цу ханареи хІанзареи маьхаш нийсдича колхозникий пайдаш диазза дегІадаьхкад, хІаьта мах боацаш дешийтари дарбадари, пособеши пачхаьлкхен чотах телаш дола кхы ахчаши льготаши а лаьрхІача ялхазза дегІаденад. Керда вахар Іодуллача а юкъа къахьегача а Іалаьмате дика колхозни кадраш хьахиннай, хьалкхийнаб социалистически юкъарча производстве хьинаре дакъа лоацаш бола керда нах.

Сийлахь-боккха Даьхен тІом лаьттача хана фашистски захватчикаша юрта боахама доккха зе даьдаллашехьа а, доккхий толамаш даьхад колхозни стройс. ТІема ханара бирса халонаш юха а теха, тІемо яь човнаш сихха ерза а яь, социалистически юрта боахамо хьахьекхар ше бахаргболаш а низ бблаш а хилар.

4. Социалистически юрта боахам дегІабара хадданза йоакхо а еш, партен Центральни Комитето шийй сентябрьски (1953 шу) Пленуме а цул тІехьагІа хиннача Пленумашка а гучадаьхар юртбоахаман производства цхьадола доакъош тІехьадита дола юрта боахама хьалхле лелаяра юкъера цІенхошттара кхоачамбоацараши гІолаташи. Цу тайпарча гІулакхаца машар хила йиш яцар партен, цо хиланза даргдоацаш лийрхІад, хІанз лерхІа а лерхІ низ болча промышленностенна нийсса, бахархошта эшаш дола хІамаш а пачхаьлкхенна кхы мел эшараш а дизза Іалашдергдолаш йола продовольстви бедали хьае низкхоачаргболаш, масса а оагІонгахьара тоабенна юрта боахам хилар.

Юрта боахам сихха дегІабоалабара декхар, дерригача халкъан лоархІамегІара декхар а даь ше оттадеш, советски обществон вахара эшарашка хьежжа оттадаьд партес, цу гІулакха цо хьалхле ийяьй юрта боахама производства Іалаьмате боккхача лоархІаме а я шортта продовольстви ца хилча коммунизманга довла йиш а яц яхача марксизман-ленинизман программашкара. Іилман коммунизман лардъелларaша белгалдаьхад лаьттанцара болхи продовольстви хьаяри чІоагІа лоархІам болаш хилар»... Кхачан хІамаш хьаяр, — яьхад К. Маркса, — хІамаш хьаераш бахара а моллагІча производствона а эггара хьалхагІа эшаш дола гІулакх да («Капитал», т. III, оагІо 647). Социалистически строительствон планаш оттаеш ше волаш, В. И. Ленина хьийхад ялат бахьан лоаттабу къовсам, социализм бахьан лоаттабу къовсам ба, юрта боахам дегІабари продовольстви хьаелга алсамдаккхари мехкара беррига халкъа боахам а къаьхьегамхой вахар боарам а дегІабоалабанза даргдоаца гІулакх да, яхаш. «Болхлой-ахархой Іаьдала пачхаьлкхе а йолаш, цхьаккха а социалистически мохк хила йиш яц, — яьхад Ленина, — нагахьа санна промышленосте болхбеш бола болхлой дуача хІаманца Іалашергболаш итташ а бІаьш а эзараш бола болхлой Советски Іаьдала эшшачахьа берзабе торо хулийтар йолаш йола продовольственни фонд болхлой а ахархой а хьинарца цхьана гулъе цунна ца моге. Из ца хуле хабар мара хІама хургдац. Боахаман боккъонца йола лард — продовольственни фонд... Из тайпа фонд ца хуле социалистически политика кхоачашъюлургьяц» (соч., т. 31, оагІо 475—476).

Юрта боахам сихха дегІабоалабара тІехьара дерригача халкъан къовсам вІашагІболларца коммунистически партес уйлаш йохаеш хІама техар, партен ленински наькъа духьале яьча, баьш долаш эрий дадаши дола лаьтташ карадерзадар, хьайбай продуктивность лакхаяккхар, юкъара боахам дегІабоалабарна колхозникий материальни безам тІагІоргболаш йола принцип хадданза лелаяр санна дола лоархІамегІара гІулакхаш кхоачашдара духьалбаьннача вахарах дІахаьдача консерватораштеи догматикаштеи.

5. Юрт боахам сихха дегІабоалабарна, ялаташ а хьайбай продукташ а кийчделга лакхдарна ЦК Пленумашкеи ССКП ХХ съездеи вай партес оттаяь йоккха программа толаме кхоачашъеш я.

Цу программа тІа белгалдаьккха дар юрта боахаман производственно-технически база дикка чІоагІъелга, колхозаш, МТС-аш, совхозаш говзалаш йолча специалисташца чІоагІъелга, колхозни производство шеръерна колхозникий материальни безам тІабахийтарах йола ленински принцип хадданза кхоачашъярна, колхозашкарча доаленна дІахо демократизаци ярна тІадерзадаь дола гІулакхаш чакхдоахилга.

Из программа кхоачашъярна партеси Советски пачхаьлкхенои боккха болх баьб. Из бакъду укх цифраша: 1954—1957 шерашка юрта боахама яхийтай: 908 эзар трактор (хІаране пхийтта говра низ лоархІаш), ялат чуэца комбайнаш — 293 эзар, силоси хьажкІаши чуэцараш — 143 эзар, грузовой автомобилаш — 467 эзар, тракторни сеялкаш — 684 эзар. Юрта боахама доккха новкъостал дир говзалаш йолча кадрашца а. Нагахьа санна 1953 шера 1 июле колхозашкеи МТС-ашкеи болх беш лакхкхереи специальни юкъереи образовани йолаш 83 эзар специалист хиннавале, 1957 шера 1 декабре уж тайпа специалисташ 277 эзар саг вар.

ТІеххьарча шера советски пачхаьлкхено юрта боахама хьожадаьд — производстван цІеноши гІишлоши хьалъе а тракторех, машинех, оборудованех дІадала капиталовложенешта 75 миллиарди 400 миллиони сом, е цу гІулакхашка шоллагІчеи, кхоалагІчеи, йиълагІчеи пятилеткашка а пхелагІча пятилеткан кхаь шера а цхьана лаьрхІача цу ханареи хІанзареи маьхаш нийсдича дахийтачул 10 миллиард сом дукхагІа.

ССКП ЦК сентябрьски Пленума решенешка хьежа юрта боахамерча болхлой материальни безам лакхабаккхарна юрта боахамгара хьайоалача керттерча продуктай заготовительнии закупочнии маьхаш дикка лакхдаьд, юртбоахамах йоаккха налог лохъяьй. 1958 шера 1 январе денз колхозникий, болхлой, гІулакхерча наьха боахамаш геттара мукъадалийтад юрта боахама тІера продукташ яла ца езаш. Боккха лоархІам болаш хилар юрта боахаме планаш увттаярна керда порядок оттаяри, моттигерча гІулакхий лоархІам а беш юртбоахаман артела Устава юкъе хувцамаш де колхозашта бокъо ялари, цо йолаш йолча торонех дикагІа пайда эцарна колхозникий инициатива аййир.

Юрта боахам чехкка дегІабарна партес оттаяь программа кхоачашъеш даьха толамаш къаьгга хьагойт укх бакъдараша. ТІехьарча диъ шера мехка валови ялат чудар цул хьалха дІадахача диъ шераца нийсдича 27 процент лакхденнад. Цу хана чухьа лакхденнад валови коартолаш гулъяр 14 процент, овощаш 39 процент, шекара свекла 37 процент лен-долгунец 91 процент боамби-бедал 13 процент. Иштта дукхагІа хиннад хьайбаш а: 1954 шера 1-ча январе мехка дар 55,8 миллион доахан, царца 25,2 миллион етт, 33,3 миллион хьакха, 99,8 миллион жа. 1958 шера 1-ча январе доахан 66,7 миллион хилар, царца 31,4 миллион етт, хьакхарч 44,3 миллион, жа — 120,1 миллион. Хьайбаш дебарца царех боала пайда а лакхбелар. Масала, дулх доакккхилга, хьайбаш тІакхетара лоархІам бича, тІехьарча 4 шера 38 процент лакхденнад, цунца колхозашкеи совхозашкеи 80 процент хилал, берригача мехка шура йоаккхилга 50 процент лакхденад, хІаьта колхозашкеи совхозашкеи шозза совгІа дукхагІа хиннад. ССКП ЦК 1955 шерарча январски Пленумо колхозашка доакхангара йоаккха шура дукхагІа хилийттеи шура кийчъелга лакхдеи аьнна оттадаь декхар ялх шера меттел, ханал хьалха, кхаь шера кхоачашдир.

ТІехьа биса хинна вай юрта боахами теркам ца беш йиса цун цхьайола отраслеши тІехьайисар дІа а даьккха, партес даь гІулакхаш бахьан долаш хІанз сихха дегІабоагІаш латт юрта боахам. Из иштта дале а, нагахьа санна мехка экономика дегІаяра кердача этапе латтача декхарий лоархІам бичеи беррига халкъа боахам дегІабара йоккха перспективаш, социалистически индустри дІахо а сихха дегІаяра эша хьашташ, обществона эшараш дегІаухилга дизза Іалашдар дага кхоабаш хилчеи даьха толамаш кхоачам болаш лархІа йиш яц.

ССКП ХХ-ча съездо оттабаьча лоархІаме ялати технически культураши хьаяхара, заданеши гарггарча шерашка сага сих дулх, шура, даьтта даккхарна США-на тІехьакхерна эшача лоархІаме хьайбай продукташ яхара декхари кхоачашдарна динза даргдац, лаьттанцарча балхий культура, юртбоахаман балхашта механизаци елга айдар, Іилманнеи техниканнеи карагІдаьнначох дикагІа пайда эцилга, новаторий опыт балха юкъе йоалаелга Іалашдар. Цу ларда тІа мара Іалашдулургдац къаьхьегама овсарле лакхъелга, кхашкара ялаташ хьувкъилгеи хьайбаех боала пайда лакхбелгеи, юртбоахаман продуктаех дІабода мах хоадам боллаш кІезигбелгеи.

Юрттбоахаман производство дІахо а дегІаярна боккха лоархІам болаш я валовии товарнии продукцен доккхагІа дола дакъа, цунца, цхьана пачхаьлкхено кийчдеча ялатех 70 процент, дулхеи шурийи заготовкай шиъ-кхоалагІа дакъеи луш йола колхозаш. ДІахо колхозаш чІоагІъярга, цар болх вІаштІехьа боаккхилга тоадарга, цар материально-технически база чІоагІъярга хьежжа хургда юрта боахама производство дегІаяр.

ХІанз колхозни производство вІашагІйолларна, къаьстта фийг болча ялатий боахаме, лоархІамера моттиг дІалоацаш я машинно-тракторни станцеш, лаьттанцара керттера балхаш деши, колхозашка цу балхашта механизаци яр леладеши хиларца. Из иштта дале а тІехьарча шерашка колхозаш вІашагІтохаро, цар экономика сихха дегІаяро, колхозаш дуккха а отраслеш йола юртбоахама йоккхий предприятеш хиларга хьежжа колхозаш дегІаяхкаро дІадех, колхозашта производственно-технически гІулакхаш дарна йолаш йола порядок хувцар.

Колхозни строй дІахо дегІаяри чІоагІъяри, колхозаша хьаеш йола продукци дукхагІа хилийтари лерхІаш Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитето халкъа боахаман лоархІамера декхар хиларца машинно-тракторни станцеш эргаяха езилга оттаду.

II.

Колхозни строй хьаярна а чІоагІъярна а МТС-ий хинна лоархІам

Юрта боахаме керда производстван социалистически способ котяларна динза даргдоацаш дар колхозаша ахархой зІамигача боахамел меттал лаьттанца болх беча доккхача капиталистически боахамел а шоаш толажагІ хилар дІахьокхар. Из декхар кхоачаш хила йиш йолаш дацар вай юрта боахам дикагІа машинни техникаца кийч ца бича. Алхха хІанзарча техника ларда тІа мара торо хургъяцар боккхача юкъарча боахама лаьттанца болх бу, хІама хьадара низаш ларттІа шерде, махулла дукхагІа продукташ арахецалга вІаштІехьадаккха, цунца кхыча моллагІча а социалистически йоацача юрта боахама системал ше толажагІа хилар дІахьокха.

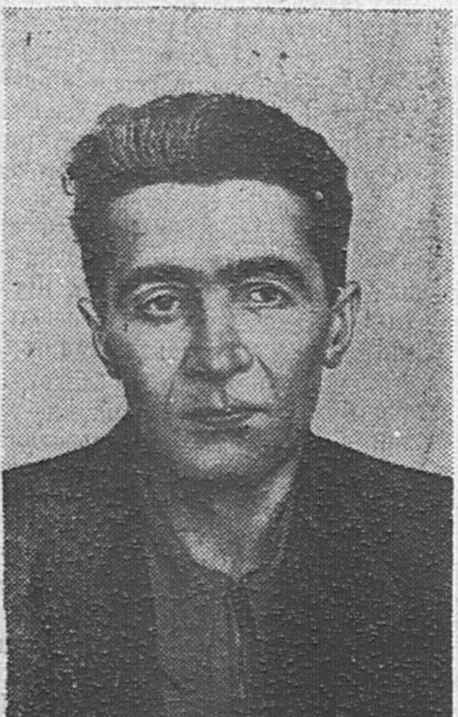
Советски Іаьдала хьалхарча иттшерашка вай ахархоша дукхагІа долча даькъе шоай боахам революци ялалехьа хиннача къахьегама кечалашца дІахьора. Иштта 1928 шера вай мехка юрта боахамага дар 4 миллиони 600 эзари дахчан а кхыдола а къаьна нохараш, 14 миллион говрий нух, 718 эзар говрий сеялкаш, миллионни 300 эзари говрий кІа хьокхка машенаш, ерригa а 27 эзар тракторaш. Юрта боахамага вІалла а яцар ялатийи свеклайи комбайнаш, тракторни лен къажбу машинаш, коартолаш дІаюв машинаш иштта дукха а кхыяраш.

(ДІахододар 2-ча оагІон тІа).

Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ

САГАЕВ Шамсудин Сагаевич — № 51 йолча Самашкински хоржама округера депутаталла кандидат.

РЯБЧИКОВ Василий Радионович — № 6 йолча Ленински хоржама округера депутаталла кандидат.

БУЗУРТАНОВ РаІасий Ахьмад — № 78 йолча Сурхахински хоржама округера депутаталла кандидат.

ПЛИЕВ Іаддалий Султан — № 42 йолча Малгобекски хоржама округера депутаталла кандидат.

ЭСЕМБАЕВ Іалисултана Махьмуд — № 104 йолча Алхазуровски хоржама округера депутаталла кандидат.

ШАДЫЖЕВА ИбрахІима Лида — № 75 йолча Альтиевски хоржама округера депутаталла кандидат.

ХАЩЕНКО Петр Иванович — № 27 йолча Нефтепромыслови хоржама округера депутаталла кандидат.

Колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

СССР-а Лакхехьарча Совета сессе новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш

(ДIахододар)

къаьнара, эсала, къаьнарча бекъабеннача ахархой боахама кхоачамбеш хинна, юрта боахама техника боккхача социалистически лаьттанцарча, болха лард хинна дIаотта йиш йолаш яцар.

Индустриализацен ленински курс кхоачашъяр тIагIертта дIа а хьош, партес доал а деш, советски халкъо низ бола социалистически промышленность хьалйора, юртбоахама машинаш хьаяр вIаштIехьадоахар, иштта мехка индустриальни низ чIоагIбарца юрта боахам кердача техникаца кийчбе а, цун дукхача ханара тIехьабиса хилар дIадаккха а торо еш хьал оттадора. Шерагача шу массаз дала юрта боахам дикагIча техникаца Iалашбаро социалистически города юртацара бувзам чIоагIбора, ахархой революционни уйла Iалаьмате чIоагIа аййора. Миллионаш болча къахьегача ахархошта шоашта бIаргадайра, къахьегам аттагIа беш а цун овсарле совйоаккхаш а йола чоалханера техника балхашка лелае йиш йола, боккха социалистически юрта боахам толашагIа хилар.

Цу гIулакхо лоархIам боллаш гIо дир 1929 шу чакхдоаллаш ахархой колхозашта юкъе бахарна.

2. ХIанзара юртбоахама машинаш дукхагIа хиларца хьалхашка эттар эргабоалаш латтача юрта боахаме царех дикагIа пайда эцаргбола наькъаш лахара. Уж наькъаш шиъ хила йиш яр. Хьалхара бар — чоалханера машинаш духхьал колхозашка йохкар. ШоаллагIбар — уж паччахьалкхен доалахьа йитар, ший къаьсттача маьхах колхозаш Iалашъергйолаш предприятеш яхка. Дукха ха ялалехьа опыто хьахьекхача бесса, хьалхарча, массанахьа а колхозаш вIашагIтохача хана хьалхара никъ тIаэца йиш йолаш хиланзар. Къонача, цу хана боахамашта чIоагIъяланза йолча, колхозий кхоачам балла торо яцар тракторашаа кхыйола чоалханера машинаш ийе а, доагам Iалашде а, машинаш лелае цIенош хьалде а, царна ремонт е мастерскеш хьалъе а. Керда машинаш лелае квалифицированни кадраш а яцар колхозий. Ерригa колхозаш Iалашье кхоачам балла машинаш арахецацар цу хана промышленносто.

ДукхагIа пайданагIа хилар колхозаш вIашагIйохкара опыто хьахьекха шоллагIа никъ, — машинни техникаца колхозаш Iалашъе езаш йола, йоккхий паччахьалкхен предприятеш вIашагIйохкара никъ. Паччахьалкхено ахчанца хьал а лоацаш, социалистически индустрес новкъостал а деш колхозашта а паччахьалкхенна а боккха пайда белар цу предприятеша. Цкъадале, керда юрта боахама машинаш боккха пайда эцаш лелае материально-технически торонаш хилийтар цар. ШозалагIа-дале, социалистически паччахьалкхен огIонгахьара колхозашта дика доал де торо хулийтар цар, хIаьта болхлой классаннеи ахархоштеи юкъера цхьоагIо кхы дIахо а чIоагIлургйола никъ а бар из. Социализман хьашташка хьажжа хьалхале а лелаеш, партеси правительствоси из, машинно-тракторни станцеш яха цIи тилла, къаьстта ший тайпа, паччахьалкхен предприятей йоккха сеть вIашагIйолла йолайир, шоаш яькхача хана колхозаш вIашагIйохкарна а чIоагIъярна а доккха исторически лоархIамера гIулакх а дир цар.

3. МТС-ш хьалъяр дIадоладир, Одесски областерча Шевченко цIерагIча совхозо гонахьа ядача юрташкарча ахархошта производственни новкъостал дарна ит тракторах латта отряд вIашагIъеллача, 1927-ча шера. 1928 шера цу отрядах мехка эггара хьалхара машинно-тракторни станци йир. 1929 шера денз дIадоладир массанахьа а МТС-ш хьалъелга.

Машинно-тракторни станцеш хьалъяра хьалхарча опыта тохкам а баь, ВКП(б) ЦК-с 1930 шера, цу предприятей лоархIам белгалбоаккхаш бола соцам бир.

«Гучадаьнна а дуккхача опытаца техха а да Советски паччахьалкхено дуккхача колхозаша шоай юкъара боахам хьабеш деш дола хIамаши, пролетарски паччахьалкхено лоаттаду организационни технически гIои, хьалхалеи боахам эггара дикагIча тайпара чулоацаш бола боккха юкъара юрта боахам вIашагIболларна форма МТС-аш хилар», — яхаш белгалдаькkхадар соцама тIа. МТС-аш юрта боахаманна Iалаьмате чIоагIа лоархIам болаш хиларна тешал ду уж гаттара сиха ебаро. 1932-шу хьаэттача МТС-аш кхаьчар 2446-нега, 1941 шера уж 7 эзарнел совгIа яьлар, хIаьта 1957 шера 8 эзар гаргга хилар. МТС-ий новкъосталца колхозаша шоаш вIашагIкхийттача хьалхарча шерашка дикка шерйир боахама производство. Совхозаша санна машинно-тракторни станцеша а хоадамбеш дола гIулакх дир Iалаьмате доккха декхар кхоачашдарна — мехка Малхбоален оагIорахьа 36 миллион гектар аханза а эри даьда а лаьтташ карадерзадарна.

Юрта боахам чехкка лакхбарна йола программа кхоачашъеш коммунистически партес укх тIеххьарча шерашка доккхий гIулакхаш даьд МТС-аш дIахо чIоагIъярнеи колхозаш дегIаяхкарна цар лоархIам лакхбарнеи. МТС-ашкара тракторaш тIом хьалехьа хинначарел шозза гаргга дукхагIа хиннай, хIаьта МТС-ша кхоачашду балхаш 2,8-зза дукхагIа хиннад. ССКП ЦК сентябрьски Пленумо баьча соцамах МТС-ашка гевзал йолаш йола механизаторски кадраш массаза а хулга даьдар. Городашкареи промышленни централшкареи дуккха эзараш дикагIа бола нах бахийтабар МТС-ашка хьалхлелаеш долеи инженерно-техническии балхаш де.

4. Шерра МТС-ш хьалъелга вIашагIа а делла, Коммунистически партеси Совестки правительствоси эггара хьалха исторе тIа ахархой къахьегамхошка лелае дIаялар, дикагIа йола техника, цо царна эггара нийсагIа болча социалистически наькъа-тIа бала новкъостал а дир. Паччахьалкхен бе йоахкаш МТС-ша доккха новкъостал даьд колхоза строй дегIа йоалайирна, чIоагIйирна, дуккха миллионаш ахархой коллективизмаца кхетабарна. Колхозаш вIашагIъехкача хьалхарча шерашка МТС-шка вIашагIъехка хиннача политически отделаша новкъостал дир кердача колхозий боахам вIашагIболлара гIулакх чIоагIдарна, царна духьал хинна кулакий тийшаболх бохабаь дIабаккхарна. Юрта боахам сихха дегIабоалабе къовсам лоаттабарна доккха новкъостал дир ССКП ЦК сентябрьски Пленума соцамах райкомашка вIашагIъехкача МТС-ий зонай инструкторий группаша.

Машинно-тракторни станцеша, шоай низ болча техникаца гIо дарца хувцаденнад колхозан юрта сибат а дерригa юртара вахар а. Машинно-тракторни паркаца юрташка яьхкар машиноремонтни пхьоаленаши, автотранспорти, электрически энергии. ВIашагIа а ехкар дегIайоагIаш а я новкъостал деш йола дуккха промышленни типах йола предприятеш. МТС-шка хьалкхийнад доккха механизаторий эскар — трактористаш, комбайнераш, тракторни бригадий бригадираш, шофераш, ремонт еш а кхыбола а техникеи къахьегама индустриальни культуреи лелае ховш бола болхлой. 1957 шера сацца МТС-шка болх беш ши миллион совгIа саг вар: МТС-й агрономическии зоотехническии кадраша боккха болх баьб колхозашка лаьттан балха а хьайбаш леладара а йола культура лакхъеш. Училищашка а механизацен школашка а иштта кхыйолча МТС-шка вIашагIъехкача тайп-тайпарча курсашка а, колхоза балха миллионаш квалифицированни болхлой кийчбаьб.

Боахам вIашагIболлара гIулакх а колхозашка технически хьалхале лелаелга а чакхдоаккхаш, машинно-тракторни станцеша партена новкъостал даьд, колхозий кадраш Iомайирна, хIаьта массавола колхозник, къахьегама а обществон доалахьарча рузъана а социалистически кхетамаца тIехьа а болаш, шоай паччахьалкхен декхараш эггара хьалха кхоачашдарна. МТС-ш хьалйирца юрта боахаман технически революци чакхъялар хилар, культурни революци юрташка дIахо йоаржайира новкъостал хилар, хIаьта цунца цхьана бокъонца колхозни строй вIашагIйоллилга а чIоагIъелга а хилар.

Советски Союза машинно-тракторни станцей йоккха юртабоахаман производство вIашагIйоллара опытах шерра пайда эц юрта боахаман кооперировани чакхйоаккхаш йолча вежарий социалистически мехкаша. Халкъа демократеи дукхача мехкашка вIашагIъехка машинно-тракторни станцеш къонача кооперативашта балха новкъостал деш я, юкъарча къахьегамеи общественни доалахьени ларда тIа царех хьокхамера боахамаш де гIо деш а я.

Машинно-тракторни станцеша вай мехка чIоагIа лоархIам болаш гIо дир юрт социалистически эргаяккхарнеи болхлоштеи ахархоштеи юкъера цхьоагIо чIоагIъярна лоаттабу къовсам котбаккхараи. Колхозни строй котъяккха а дIахо дегIайоалае а, къахьегам а производство а социалистически вIашагIйолларна керда формаш чIоагIъе а, боккха боахам совбоахаш лелабе могардолаш йола кадраш кийчъе а новкъостал деш бола чIоагIа низ хилар МТС-ех партени паччахьалкхени кара. Юрта хIама хьадеш дола низаш кхы а чIоагIагIа дегIадоаладарна мел эшараш вIаштIехьадаьхар.

III.

Колхозни строй дегIаяра керда этапи машинно-тракторни станцеш эргаяханза яргйоацаш хилари

1. Ше хьахиннача хIама ца эшшаш долча ткъаь итт шера дегIаяра боккха никъ хьабенаб колхозни строяс. Хьалхарча юхье колхозаш кагий, экономически низ боаца боахамаш дар. Кагий колхозаш йолаш дIаяхача йIаьхача ханарча опыто хьахьекхар, масса оагIорахьа общественни производство дегIайоалаяйта а паччахьалкхено юрта боахам хадданза Iалашбеш лоаттаеча, чоалхане йолча дикача техниках бизза пайда эцийта а цар торо ца хулийтилга. Масала, 1949 шера Белорусски ССР-е юкъера лаьрхIача цхьан колхоза кхоачар 308 гектар оаха лаьтта, 67, цIа, къахьегалуш вола 100 саг. Московски областе цхьан колхоза кхоачар 188 гектар оаха лаьтта, 43 цIа, къахьегалуш вола 47 саг; Кировски областе оахаш дола лаьтта — 291 гектар, цIенош — 33, къахьегалуш вола саг — 48. Советски Союзе гIолла юкъера лаьрхIача цхьан колхоза кхоачар: 557 гектар оаха лаьтта, къахьегалуш вола саг — 113. Цунна тIатоха дезаш да, дукхача кагийча колхозий натуральнии ахчани доходаш геттара кIезига хинна хилар. Цу тайпарча кегийчеи экономически низ боацачеи колхозий юртбоахаман продуктай производство мела дегIайоагIар.

1950—1951 шерашка чакхдаьккха дола колхозаш йоккхий яр, колхозни строй дегIайоалаеш баьккха боккха гIа бар. Цу гIулакхо техниках, пайда эца йиш йолаш пайда ца эцача болхлой низах дикагIа пайда эца, колхозий экономика лакхъе дика торонаш хьайийлар. Цхьабакъда юрта боахама хьалхле лелаеча цIенхоштта кхоачамбоацараш а долаш, духхьал цу цхьан гIулакха могаргдацар колхозий производство дегIаяр овлан тIара хувцаш Iалашде.

ССКП ЦК сентябрьски Пленум хинначул тIегIа баьржача, юрта боахам чехка айбе аьнна йола Коммунистически партес оттаяь программа кхоачашъе болабеннача дерригача халкъа къовсамо колхозни строй дегIаяра керда этап дIайолайир. Цу этапа белгалонаш укх тайпара я.

Цкъа-дале, хIанз дукхагIа йола колхозаш вай ханара техника, Iилманна карагIдаьннараш, дика опыт шерра юкъейоалаяра лардаца производство лелаеш дола, доккхийи экономически низ болаши дола боахамаш а хинна дIаайттай. Нагахьа санна 1949 шера 250 эзар колхоз хиннаяле, колхозаш йоккхий ярах хIанз уж я 78 эзар гаргга. 1957 шера СССР-е гIолла юкъера лаьрхIача цхьан колхоза кхоачар 1954 гектар, вешта аьлча, колхозаш йоккхагIа йилехьа хинначул кхозза совгIа дукхагIа. Дукха колхозаш, къаьстта мехкарча ялат доаккхача кертерча районашка, 5—15 а кхы дукхагIа а эзар гектар оахаш дола лаьтта долаш я, цу гIулакхо машиний техниках шерра пайда эца торонаш хулийт. Юкъера лаьрхIача хIара колхозе кхозза совгIа дукхагIа хиннаб къахьегалуш бола нах. ЛоархIам боллаш лакхденнад бIаь гектара тIера лерхIаш продукци яккхар, лакхъеннай колхозий общественни боахаман товарность.

Общественни производство дегIаярцеи цун товарность лакхъяларцеи дувзаденна лоархIам болаш айеннай колхозий доходаши екъаш йоацача фондий отчисленеши. Нагахьа санна 1952 шера екъаш йоацача фондий ахчан отчисленеш мехкарча колхозашка ерригаш а 7 миллиарди 408 миллиони сом хиннаяле, 1956 шера 16 миллиарди 728 миллиони сомага кхаьчар уж, вешта аьлча шозза совгIа дукхагIа хилар. Колхозий екъаш йоаца ерригa фондаш цу хана чухь дегIаяьхкай 63 миллиарди 78 миллиони сомагара 98 миллиарди 594 миллиони сомага кхоачаш.

Цу тайпара, колхозаш духхьал йоккхагIа хинна ца Iеш, экономически хьакъехьа чIоаггIа чIоагIагIа хиннай укх тIеххьарча шерашка. Шеко яц, колхозаш йоккхий яро, метериальни уж хьаллацаро, МТС-ей болх тоабаро колхозни строй дегIайоалаеш, беррига юрта боахам айбеш, лакхагIча лагIа тIа боаккхаш доккха гIулакх даь хилар.

ШоллагIа-дале, хIанзара йоккхий колхозаш хьалха хиннарел технически лоархIам боллаш дикагIа Iалашъяь я. Мехка юрта боахаме йолча ерригача 660 эзар грузовой автомашинех 330 эзар гаргга, вешта аьлча ахаш колхозий доалахьа я. Колхозашка тракторaш, юртбоахаман машинаш, автомобилаш, кхыйола техника 24 миллиадр сом мах болаш я. Дукхача колхозий вай ханарча техникаца Iалашъяь йола электростанцеш, подсобни предприятеш я. ХIанз аханел дукхагIа йола колхозаш электроэнергех пайда эцаш я. 1957 шу долалуш колхозий доалахьа хиннача двигателий мощность 3 миллион киловаттал дукхагIа яр. Цу тайпара, колхозаш технически кийчъялар а укх тIеххьарча шерашка дуккха лакхденнад.

КхоалагIа-дале, хIанз колхозашка хьалкхийнай говзал йоаллача кхай тIарча болхлой, хьайбаш леладерий механизаторий дукха йола кадраш, — вай ханарча техниках а Iилманна карагIдаьннарех а кхетам болаш пайда эца ховргдола трактористаш, комбайнераш машинисташ, электрикаш, шофераш, гIишлонаш хьалъю специалисташ, хьалхле лелаераш, организатораш. Нагахьа санна 1953 шера колхозашка духхьал 18 эзари 500-и специалист мара хиннавеце, хIанз укх сахьате лакхера а юкъера а специальни дешар дийша 150 эзар совгIа специалисташ ба. Колхозашка ба бIаьш эзараш бола курсашка, школашка, училищешка Iомабенна кхашка балхаш деча бригадий бригадираш, хьайбаш леладеча фермай заведующеш, колхозий производство вIашагIйолла ховш, опыт йола нах. Цу тайпара колхозашка шоашка да боахаман дерригача доакъошта эша специалистий а говзал йоаллача болхлой а доккха эскар. Миллионаш болча колхозхой социалистически кхетам лакхбеннаб. Юрт а кхыяр хиннай, ахархой-колхозхой а кхыбараш хиннаб.

ДиазлагIа-дале, колхозий экономика лакхъе партес чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш чехкка дегIаьхкай колхозий доходаш, тоаденнад колхозхой материальни вахар-хьал. 1956 шера колхозий ахчан доходаш 94 миллиарди 616 миллиони сомага кхаьчай, вешта аьлча 1950 шерца нийсйича хIама ца эшаш кхозза дукхагIа. Колхозхой юкъарча а шоай доалахьа болча а боахама тIера ахчан а натуральни а доходий ерригa дукхал болх беш волча цхьан сага лаьрхIача 1957 шера 1953 шерачул вIаший нийсде йиш йолча маьхашца лаьрхIача 33 процент лакхъеннай. Цу гIулакхо торо хилийтар колхозашкеи колхозхошкеи лоархIам боллаш промышленни товараш Iалашдар лакхде, наха чубаха цIенош хьалдар шерра дIадоладе. Юрта маьхаш деча потребительски кооперацен товарооборот диъ шера вIаший нийсде йиш йолча маьхашца лаьрхIача 75 процент лакхъеннай. Укх диъ шера колхозхоша а юртарча интеллигенцес а шиъ-ах миллион гаргга нах чубаха цIенош даьд.

2. ХIанзара колхозаш шоай миллионаш йолча доходашца, екъаш йоацача а производственни а фондашца, дуккхача кадрашца цхьанна тайпара нийсъе йиш йолаш яц эггара хьалха уж дегIайоагIаш, экономически низ боацаш а дукхагIа яраш кагий а хиннача колхозашца. ХIанз, колхозаш шоай производстве йоккхий капиталовложенеш е, чоалхане техника Iалашъе, цунах бокъонца пайда эца йиш йолаш йолча хана, колхозашта производственно-технически гIулакх дара формаш овлан тIара хувца ха хьаэттай.

Мехка дукхача районашка, эггара хьалха ялат доаккхача, машинно-тракторни станцеша кхаш тIа ду балхаш дукхагIа дараш колхозашка ду. ЦутIа гIолла юрта боахаман хIама хьадеш бола кертера низ — колхозий болхлой низ — производстван кертерча кечалех — тракторехи кхыча машинехи дIакъоастабича санна латт, цу гIулакхо болхлой низах а техниках а дикагIа пайда эца йиш хилийтац. Цхьан лаьтта ши да — колхози МТС-и хилар мара, кхыяр яц хIанз йола практика, хIанзарча хана иштта из хилар эшаш деце а. Чоалхане техника МТС-ий бе йоаллаш хиларах, колхозашка йиш хилац цунна доал де а торонашта эшшача тайпара цунах бизза пайда эца а. Колхози МТС-и цхьа декхараш кхоачашде ши аппарат лелаянза ялац, цо лоархIам боллаш лакхду юртбоахаман продукцега дIадодар.

Цудухьа, колхозаш дегIаяхкарца а уж чIоагIъяларца а дувзаденна дола МТС-аштеи колхозаштеи юкъерча гIулакхий керда формаш лехилга цIаьхха доладеннадац мехкарча цхьайолча районашка. Машинно-тракторни станцес духхьал цхьан колхоза гIулакх деча, цига колхоза а МТС-а а керте оттаву цхьа саг—колхоза председатель. Тракторий цхьан бригадо колхоза гIулакх деш хилча, цхьаццайолча моттигашка колхозе бригадир керте а латташ йола тракторийкхашкара комплексни бригадаш е баьннаб. Колхозашта гIулакх дара йолча паччахьалкхен предприятештеи колхозаштеи юкъера керда гIулакхаш масса моттиге гIолла лехаш хиларо йоах, машинно-тракторни станцеша хьалхагIа шоашта тIадилла хинна декхар кхоачаш а даьд, уж хIанз эргаяха езаш а я.

ХьалхагIа МТС-аш яр колхозий производство вIашагIтохаш хиннараш. ХIанз из декхар дIадоал, хIана аьлча шоаш хьахиннача укх шерашка колхозаша вIашагIтохара а боккха юкъара боахам лелабара а йIаьхий опыт Iоаяьй.

Колхозаш ший технически кадраш йоацаш хиннача хана, МТС-аш юрта боахамерча технически прогрессан юкъмоттиг яр. ХIанз колхозашка дегIаьхкай дукха кадраш, иштта технически прогресс лелаеш йола. ХIаьта, МТС-ий из декхар а дIа-ма доали.

Колхозаш хьалъеш хиннача хьалхарча этапе шоашта тIадилла хинна политически декхар хIанз тIера даьннад МТС-ашта. Юкъара боккха боахам толашагIа хиларах саг тешаве везаш бац хIанз МТС-ий болхлой, хIана аьлча дукха ха я вай мехка колхозни строй котъяьнна, колхоз йоацаш дола вахар дезаш бац колхозхой. ХIаьта иштта, МТС-ашта из декхар а тIерадаьннад.

Цу тайпара, социалистически юрта боахам хьалбеш а колхозаш чIоагIъеш а овлан тIара хувцаделар юртара социально - экономически хьал. ХIанз колхозаш-дегIаьхка социалистически предприятеш я, дукхагIа яраш МТС-аша хьалхле лелае езаш а яц. Цунца дувзаденна МТС-ашка гIолла колхозашта производственно-технически гIулакх дарна хIанз йола форма колхозий производство дегIаяра эшараашта кхоачам беш а яц, юрта боахаман хIама хьадеш дола низаш дегIадахкара духьале е а йолаеннай. Цудухьа колхозни строй дегIаяра вай ханарча этапе мегаш йола, колхозашта производственно-технически гIулакх дарна керда форма лаханза яргъяц.

3. ДIахо а колхозни строй дегIайоалаяра, чIоагIъяра духьа, юртбоахаман производство шеръяр духьа тракторaш, комбайнаш, кхыйола юртбоахаман машинаш духхьал колхозашка йохка йолайича нийса хургда. Из Iалаьмате лоархIаме дола гIулакх чакхдаккхаро колхозий бе йолларгья хIанзара техника, даиман а хургдолаш колхозашка дIаденнача лаьттах дикагIа пайда эца торо лургья, дIахо а къахьегама овсарле лакхъяр а юртбоахаман продукцега дIадодар лохдар а Iалашдергда. Цунца дIайоаккхалургья хIанз ший гIулакх даь яьнна, цхьан лаьтта социалистически шин предприятес — колхозои МТС-ои боахам лелабеш йола, хьалхле лелаяр шолха доаккхаш, параллелизманга дугаш, производство вIашагIйоллар цхьаннега ца хулийташ, совлен управленчески аппарат лоаттаейташ, юххера а производствон кечалехи болхлой низахи бизза пайда ца эцийташ йола порядок МТС-аш эргаяхаро, колхозашка техника йохкаро юрта боахаман хIама хьадеш дола низаш дегIадахкийта шерра паргIато лургья, колхозий производствон ерригача торонех дикагIа пайда эца колхозхоша лоаттабеча къовсаме дар материальни хьашт хилар, творчески инициатива, дикагIа дакъа лоацаш хилар лакхдергда. Цо, социалистически предприятеш хиларах тарра, колхозаш дIахо а боахам вIашагIболлара хьокъехьа чIоагIъергья; экономика кхы а кердагIа айъергья, колхозхой вахар-хьал тоадергда.

Массехк шу хьалха цхьаболча экономисташа аьннадар машинно-тракторни станцешка йола техника колхозашка ехха а ехке, МТС-аш дIаяха, аьнна. Из предложени, гIалате а социалистически юрта боахама кхераме а хиларах тарра партес эццане а тIаэцанзар. ДукхагIа йола колхозаш кагий а экономически низ боацаш а хиннача хана, МТС-а техника эца а цунах бокъонца пайда эца а могаргдацар царна. Цу хана МТС-аш дIаяьхача, колхозий экономика мелъергъяр, колхозни строй толхаергъяр.

ХIанз чакхдаккха лерхIаш дола МТС-аш эргаяхари колхозашта деш дола производственно-технически гIулакх кердача форманга даккхари укх тIеххьарча шерашка социалистически юрта боахам дегIабара берригача наькъо кийчдаь да. МТС-аш эргаяхар чакхдоаккхаргда юрта боахам чехкка дегIабоалабара программа кхоачашъеш доккха дика гIулакх даьча машинно-тракторни станцей новкъосталца колхозни строяс даьхача доккхача толамий ларда тIа.

Гой малагIа хьал эттача хана а малагIча лардаца а партес хьалхашка доаккх хIанз тракторaши кхыйола юртбоахаман машинаши колхозашка йохкара декхар. Из декхар колхозни строй мелъяларах а доацаш, цун низ чIоагIбаларца отташ да. Цунах латт хIанз колхозашка техника йохкара дош массехк шу хьалхагIа цхьаболча экономисташа увттаяь хиннача предложенел къоастадеш йола овлан тIара эргало. Дувцаш дар МТС-ш дIаяхар дац, тайп-тайпара йолча зонайи районийи эргалонаш а къаьст-къаьстача колхозий экономика дегIаяр а лерхIаш, колхозашта деш дола производственно-технически гIулакх дикагIа оттаде уйла йолаш, уж йоахашйоахаш эргаяхар да.

Колхозаш МТС-ашка гIолла деча производственно-технически гIулакхагара тракторaш а кхыйола машинаш а эца йолаялар — социалистически юртабоахам хьалбара, колхозни строй чIоагIъяра, дIахо а дегIайоалаяра Iалаьмате боккха лоархIам бола этап я. Социалистически производственни гIулакхашца доал а деш, Коммунистически парти керте латтача болхлой классо хьалхле а лелаеш, паччахьалкхен доалахьа дола, цхьабакъда даиман а хургдолаш, колхозашка дIаденна лаьтта а машинаш а цхьан бе хургйолаш гIулакх оттаду хIанз.

МТС-аш эргаяхар — юрта боахама лелаю хьалхле лакхагIча лагIа тIа йоаккхаш, айъяр да, ХIанз укх сахьата колхозаш чIоагIъеннай, цар кадраш дегIаяьхкай. Цу хьалашка юрта боахаме вай лаьттача хьалхле лелаяра системе дукхагIа долча даькъе декхараш кхоачашдаь яьннай МТС-аш. ХьалхагIа паччахьалкхено колхозашта хьалхале лелайора МТС-ашка гIолла, хIаьта хIанз колхозий производство дегIайоалаелга тракторaш, кхыйола машинаш лоаттаярца дергда цо.

4. Тайп-тайпарча районий къаьсттача хьалашка хьежжа, машиний-тракторни станцеш йоахаш-йоахаш ремонтно-технически станцеш (РТС) еш эргаяха лерхI, колхозий чоалханерча техникана ремонт яр, колхозаш (йохкара наькъаца) кердача техникаца, запасни оатхалашца, доагамца, удобренешца, ядохимикаташца, кхыча материалашца Iалашъяр, хIаьта иштта колхозашка йоаца машинаш, царга лелаярна дIателилга вIаштIехьа даккхар цу станцешта тIа а дуллаш. Уж станцеш декхарийла я къаьстта оттабаьча маьхах колхозашта технически гIулакх леладе, йолаш йолча техниках бокъонца пайда эца царна новкъосталде.

ХIанз массехк машинно-тракторни станцеш йолча районашка, уж станцеш эргаяьхачул тIехьагIа, цхьа ремонтно-технически станци хилар, нийса хургда. ТIаккха дукха колхозаш йоаца цхьайола районаш вIашагIтохаш, йоккхий районаш е мегаргья. ХьалхагIа массехк машинно-тракторни станцеш хиннача йоккхача районашка, цу МТС-ей мастерскеех централни мастерскен отделенеш е мегаргья, хIаьта гаражехи кхыйолча помещенехи машинаш, запасни оатхалаш, материалаш йохка тикаш а складаш а яхка пайда эца мегаргба. Иштта уж ца эшача моттигашка, уж помещенеш колхозашка йохка е совхозашка дIаяла мегаргья.

Юртбоахаман балхаш леладарал совгIа, хIанз укх сахьата машинно-тракторни станцеша ирригационни, мелиоративни наькъий балхаш ду, Iамарч а хий сецаду моттигаш а ещ, цонаш а хьайбаш дажа моттигаш а тоаярна деш дола балхаш ду. РСФСР-а Iаьржа лаьтташ доацача моттигашка Белоруссе, советски прибалтийски республикашка, мехка кхыча дуккхача районашка торф а кIир а кийчъеш балхаш ду МТС-аша. Сомийи комсийи бешамаш йолча къулбехьен районашка, МТС-аша плантацен балхаш ду. Дерригa уж балхаш, цкъара деш мара дац, уж дарна машинаш эцилга колхозашта пайдане дац, хIана аьлча цхьан боахаме деча балхашца цу машинашта мел эш бе болх хургбоацандаь. Уж тайпа машинаш ремонтно-технически станцешка йитача нийсагIа хургда, колхозашка лелае уж дIатергйолаш е договоращца боагIаш бола болх бергболаш. Цхьайолча районашка, масала, килбаседеи къилбаседан-малхбузеи, хIаьта иштта Юкъерча Азени Закавказьени дукхача районашка дуккхача колхозашта пайдане хургьяц, ялата комбайн санна йола, машина эцилга, цу колхозашка фийг бола культураш дукха ца ювндаь, цхьан комбайно дуккхача колхозашта гIулакх дергдоландаь. Цу тайпарча районашкара ремонтно-технически станцеш ялат дIадувш доккхий кхаш доацача колхозашта гIулакхде массехк комбайн лелае декхарийла я.

Колхозашка техника йохкилгеи МТС-аш эргайоахилгеи практически чакхдоаккхаш, къаьсткъаьстача районашка из гIулакх дIадахьа ханаш увттаеш моттигашкара торонаши тайп-тайпарча районий а колхозий а эргалонаши масса оагIорахьа лерхIа еза, шаблонал, административни, сихлулга а ца леладеш.

5. ДIахо а колхозни строй дегIайоалае а МТС-аш эргайоахаш а дола уж белгал даьха гIулакхаш, чакхдахаро кхы а дукхагIа чIоагIъергья болхлой классани колхозашкарча ахархойи цхьоагIо, кхы а айхагIа кхоттабергба беррига къахьегамхой, советски обществон йохаргйоаца морально-политически цхьоагIо чIоагIъергья, Советски мехка чIоагIале дегIайоалае новкъостал дергда.

МТС-аш эргаяхарца социалистически промышленностацара колхозий бувзамаш шерлургда, городо юрта ду новкъостал дегIа а доагIаргда, кхы а дукхагIча тайпара долаш хургда. Кердача хьалашка из новкъостал кхоачашдергда тайп-тайпарча формашцеи кхы а дукхагIа из шердарцеи, тракторaш, машинаш, запасни оатхалаш доагам, транспорт, удобренеш йохкара наькъаца колхозаш Iалашъеш, промышленни предприятей производственни опыт колхозашка кхачийтара наькъаца. Мехка тайп-тайпарча зоний боахамашта ше къаьстта эшача бесса, кердача, дикагIа тоаьяьча техникана шоай заказаш де торо хургья колхозий.

Колхозашка машинаш йохкаро колхозий материально-технически база чIоагIъергья, колхозий юкъара рузкъа дегIадоаладергда, колхозни строян чIоагIало а низ а духбувлачарех цхьа хьаст шоаш бола екъаш йоаца фондаш дегIайоалае новкъостал дергда.

Цхьаболча новкъосташа, кертерча даькъе экономистех бараша, лерхIаш дар, МТС-аш эргаяхарца цхьадолча теоретически дешашта юкъе цакхеташ хIамаш овттаргда яхаш, къаьстта аьлча доалахьен шин формах долча деша юкъе. Коммунизманга довларо дIадех халкъа юкъара доалахье махулла чIоагIъяр а колхозий-кооперативни доалахье халкъа юкъарча доалахьенга кхоачаяр а яхача уйлан тIара дар цар из, колхозашка техника йохкаро халкъа юкъара доалахье мелъергъяц-теш аьнна шоаш кхераш хилар дувцар цар. Социалистически юрта боахама малагIа форма — колхозий яр я е совхозий яр я дукхагIа прогрессивни? яха дош а оттадаьдар. Совхоза лард халкъа юкъарча доалахьен тIа латтандаь, цхьаболча новкъосташа йийца уйлаш яр: колхозаш боахаман совхозни форман тIа яьхача ларттIа хургдецари? — яхаш.

Иштта дош оттадар харцахьа, гIалате да. Бакъда, халкъа юкъара доалахье — доалахьен лакхера форма я. Иштта кхетайора из Ленина. Цхьабакъда цунца халкъа юкъарча доалахьенна кооперативни доалахье духьал увттаяьяц В. И. Ленина цIаккха а. Цо массаз а белгалдора, доалахьен из а вож а форма социалистически хилар, из а вож а халкъа хашташта, коммунистически общество хьалъярна гIулакх деш хилар. Царна юкъера белгало я, царех цхьанне — халкъа юкъарча доалахьен рузкъа юкъара дерзадара лакхехьара форма хилар, вокхан колхоза доалахьен — рузкъа юкъара дерзадара лохехьара форма хилар. Дувцаш дар да, колхоза доалахье юкъара еш-еш лакхъелгеи цу тайпара халкъа юкъара доалахьенга кхоачаеш хьалъайъелгеи. Из де йиш хургья духхьал дIахо а мамогга, паччахьалкхен доалахье санна, колхоза доалахье а чIоагIъяреи дегIаяреи наькъаца.

Цунах кхетаде дезаш да, колхоза доалахье чIоагIъярах кхера ца везилга. Нагахьа санна вай социалистически доалахьен цхьа форма цун шоллагIча форманна духьал увттайойя, нагахьа санна колхоза доалахье чIоагIъярца халкъа юкъара доалахье мелъю яхаш чIоагIдеш вай хуле, тIаккха вай дувцар корта боацача гIулакхага кхоачаргда. Цу тайпара йола уйлаш нийса лерхIа йиш яц, хIана аьлча советски халкъ дега чура хьашт долаш дIахо а колхозаш дегIайоалае, цар экономика айъе, колхоза производство шеръе, обществон хьашташца рузкъаш дукхагIа дебаде. — ХIаьта фуд юрта боахам айбар яхар? Из эггара хьалха колхозий доалахье низ болашагIа хилийтар да, колхозий екъаш йоаца фондаш чIоагIъяр да. Из де гIерт парти, колхозаш дегIайоалаяра, колхозий доалахье чIоагIъяра гIулакхий шерра система чакх а йоахаш. Кооперативни доалахье коммунистически обществo хьалъяра наькъех вай йолча теоретически положенешта духьал латташ яц, хIана аьлча коммунизманга бода никъ улл халкъа юкъара яр санна, колхоза доалахье а чIоагIъярга гIолла.

Белгалдаккханза даргдац, колхозий доалахье чIоагIъярах кхераш, цу доалахьенга колхозаш хьалъеш хиннача хьалхарча ханарча позицешкара хьежаш хилар: 25 — 30 шу хьалхагIа хиннача бесса йоацаш, хIанз колхозий доалахье дукхалла хинна ца Iеш, дикалла а кхыяр хинна дIаэтталга диц а деш. Боккъалдар аьлча, фу яр колхозий доалахье, масала, 1929—1930 шерашка? Из дар духхьал ахархой боахамий производствон средстваш — говраш, нохараш, дахчан нохараш, макхаш, коа тIара цхьайола гIишлонаш юкъара ерзаеш вIашагIтохар. Бакъда, цу хана а колхозий доалахьено прогрессивни гIулакх дир, хIана аьлча цо общественни производство лелае торо а елар, саго сага эксплуатаци елга дIа а даьккхар. Цхьабакъда, цу ханаи хIанзарча ханаи юкъе колхозни строй дегIайоалаеш а чIоагIъеш а, цун экономика лакхънеш а, советски юрта материальни а хьаькъал дегIадара а низаш тоадеш тIагIертта лоаттабаьча къовсаман шераш дада.

Колхозий хIанзара доалахье хьаяьй колхозхой юкъарча къахьегамо, болхлой классо хьалхле а лелаеш, цои дерригача советски халкъои дика дакъа а лоацаш. Из дегIа а ера, чIоагI а елар юкъара боахам дегIабарца. Коллективизаци еча хана хиннача паевой взносий цаI-ах миллиард сома духьал хIанз укх сахьата колхозий екъаш йоаца фондаш 100 миллиард сом я.

(ДIахододар 3-гIча оагIо тIа).

Колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

СССР-а Лаккхехьарча Совета сессе новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш

(ДIахододар)

Коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъеш, партеси правительствоси социалистически организман чухь колхозаш хийра, наьха маьже лийрхIа яц цIаккха а, боахаман социалистически системана юкъе доагIа а вахара боккхача лоархIаме а дакъа лийрхIад массаз а царех.

Социалистически паччахьалкхеннеи колхозаштеи юкъера гIулакхаш цIаккха а увттадаьдац духхьал коммерчески хьаштий ларда тIа, капиталистически обществон чухь городаи юртаи юкъе дараш санна.

Ховш ма дий, масала, машинни-тракторни станцеша колхозашка балхаш деш дIадодар цу балхех паччахьалкхенга кхоачачул дуккха а дукхагIа долга. Цхьайолча колхозашта, къастта экономически низ боацаш яршта, касткаста МТС-аша даьча балхех паччахьалкхен декхар тIадус. Цхьабакъда, декхараш бахьан Iаг хьекха боахам бохкаш моттиг-м нийсъенна яц. ХIара колхоз, низ боацаш яле а, вай социалистически боахам ба, паччахьалкхено новкъостал а ду цунна. Паччахьалкхено ший колхозашка дохкача декхарашта ха тIехьа йоаккхар е натурплатех дола декхараш дIадоахар.

Паччахьалкхено колхозашта кадраш кийчъю, цунга бIаь миллионаш сомаш дIа а ухийташ, из а иштта колхозаш чIоагIъелга да. Паччахьалкхено миллиардни кредиташ дIахец колхозашта, сов коммерчески лардаца а доацаш. Колхозаш низ боацаш хиннача къаьсттача ханашка паччахьалкхено царна тIера дIадаьхар бIаь миллионаш сомаш лоархIам бола декхараш. Цкъа денна Iанзар колхозашта дIадувча фуна, дуачунна, кхыдолчунна эша ссудаш. Царех цхьадола дакъа колхозаша юхателар, хIаьта кIезга дакъа тIера дIа а дахацар.

Из дика довз колхозхошта. Цар нийса лерхI, хIара колхоза доалахье паччахьалкхено хьдда новкъостал деш хьахинна хилар, бокъонца дар аьлча, цун рузкъа дерригача халкъа доалахье долаш хилар. Берригача советски наха бакъдеш да, обществении боахам дегIабар, колхозий рузкъа лакхдалар паччахьалкхен оагIонгахьара колхозни строй материально хьаллоацаш хиларах долга. Колхозашка йолча машинашка, колхозий производственни гIишлонашка, цар лаьттанцара болх а хьайбаш леладар а дегIадарга колхозхочун, болхлочун, Iилмахочун къахьегам дIабахаб. Цу тайпара, колхоза рузкъа хьадаьд халкъо. Вай ханарча хьалашка колхозий екъа йиш йоаца фондаш, бокъонца дар аьлча, халкъа юкъарча доалахьенна гарга гIерташ я. Екъаш йоаца фондаш дукхагIа хилийтарна эггара хьалха колхозий ахархой шоаш хьаштдолаш ба. Цар кертерча хьашташта дезаш да из. Екъаш йоаца фонд дукхагIа мел хул, колхозе машинаш дукхагIа хургья, къахьегам механизаци ял хургба, колхозхошта болхо бе аттагIа хургда, къахьегама овсарле лакхагIа хургья, юкъара боахам дикагIа дегIабоагIаргба. Вай ханара техника шерра юкъейоалаяра лардаца колхозхоша хьега къаший гIулакха тIехь индустриальни болхлой къахьегама гаргагIа лестаргда.

Советски мехка хадданза дегIаух халкъа юкъара доалахье Iалаьмате чIоагIа ебаш я промышленноста йоаккхача продукцен дукхал, иштта совхозаша йоаккхачун а, колхозий доалахье хIанз чIоагIъяро а, колхозашка техника йоххаро а социалистически доалахьен шин форманна юкъе лоадаме хувцамаш дергдац. Колхозашка техника йоххаро халкъа боахаман дерригa доакъош цхьатарра кхы а дикагIа дегIадоаладе торо лу.

Вайна хьалхашка латта декхар да халкъа юкъарча доалахьенна нийса, колхозий доалахье а чIогIъяр. Халкъа хьашташта, коммунизм хьалъяра хьашташта дезаш да из. ДIахо а колхозий юкъара рузкъа дебарга хьежжа, колхозий доалахье халкъа юкъарча доалахьенга кхоачаш дегIа йоагIаргья. Социалистически юрта боахаман хIама хьадара низаш сихагIа дегIа вай мел доаладу, халкъа юкъарчеи колхозийи доалахьенашта юкъера эргало дIайоаккхаш йола ха чехкагIа хьакхоачаргья. Цу тIехьа кхетаде доагIаш да МТС-ий техника колхозашка йоххар а, халкъана хьашт долаш колхозий доалахье чIоагIъеш дола гIулакх хиларах тарра.

Цу мел дийцачох къаьгга кхетадеш да, колхозий доалахье халкъа юкъарча доалахьенна духхьал оттае йиш йоацаш хилар, хIаьта нийса хургда, иштта мара юрта боахамера социалистически ши тайпа предприятеш — колхозаши совхозаши вIаштдуххьал увттае йиш ца хилар а.

Бакъда, совхозаши колхозаши йизза цаIаш-м яц. Совхозаш — лакхагIча лагIа тIа вIашагIтехача производствон паччахьалкхен предприятеш я. Лаьттанца лелабеча боахаме социалистически йоккха производство лелаярна колхозаш Iомаеш йола школа яр совхозаш колхозашта. ТIеххьарча шерий опыто хьахьокхача бесса, юртабоахаман продукташ йоахилга лакхдарна йоккхий торонаш йолаш я совхозаш. Баьши кховхьаши карадерзадеш лелабеча боахаме кертера хилар уж. Цунца совхозаша паччахьалкхенна ялат а кхыйола продукташ а дарегIа лу. ТIехьа тIайоагIача хана а, колхозашта дикагIа тоабаьча, культура лакхагIа йолча юртбоахаман производствон хьокхам телаш хила декхарийла я совхозаш.

Социализм хьалъяра опыто хьахьокх, колхозашка а, совхозашка санна, производство айяра кхоачалург йоаца торонаш хилар.

Ленинизмо хьех, коммунизманна дукхагIа гаргагIа мел гIорт демократически гIулакхаш дукхагIа долаш боахамга хьожаш хила декхарийла да вай яхаш. Боахам лелабара из социалистически принцип йолаш я совхозаш санна, колхозаш а. Совхозашка болхлой коллективан, профсоюзни а кхыча общественни а организацей лоархIам лакхбара наькъаца хIара болхлочо боахам лелабара юкъе лоаца дакъа кхы а лакхде йиш хургья.

Колхозий форма а цу социалистически принципо маяххара я. Колхозе колхозахоша хоржаш а царна отчет яла езаш а йола правлени я, кертера дола дерригa дешаш колхоза члений юкъарча собранес къестаду.

ДIахо а социалистически юрта боахам лакхбарна колхозаш а совхозаш а чIоагIъянзеи дегIайоалаянзеи яргъяц, юртбоахаман продукташ а промышленноста бедал а шортта хургйолаш, коммунизм хьалъяра декхараш толамца чакхдаха цун а вокхан а боахама форман торонех биза пайда эца беза.

IV.

Колхозашка техника йоххара бокъонехи юртбоахама продукци кийчъяра цхьадолча дешаехи

1. Машинно-тракторни станцеш эргаяхара дешай лоархIамерчарех цаI-колхозашка трактораш, комбайнаш кхыйола юртбоахаман машинаш йоххара порядок а бокъонаш а оттаяр да. Из болх технически гIулакх санна, лархIа йиш йолаш дац: инвентаризаци яр, маьхаш оттадар, колхозашкара заявкаш а хьаэцар санна. Колхозашка техника йоххар — из боккха боахамаполитически лоархIам бола дош да. Из къоастадарна дувзаденна да миллионаш хулча колхозникий хьашташ, хIаьта иштта паччахьалкхен хьашташ а.

Цхьабараша лерхI, центральни органаш техника йоххара порядок оттае а, хIара зоне из болх бара ха оттае а, хIаьта из чехка бола а баь чакхбаккха а декхарийла я аьнна. Из предложени нийса яле тамаш я. Нагахьа санна центральни органаш масса районашта план оттае гIертача а, иштача тайпара оттаяь план, хетаргахьа, доккхий кхоачамбоацараш долаш хургьяр, хIана аьлча, хала да центрера бокъонца къаьст-къаьстача районийи колхозийи эргалонаш йовза а белгалъе а. Цудухьа нийсагIа хургдар хIара обкомо а облисполкомо а, хIаьта крайкомо а крайисполкомо а юкъарча принципашка хьежжа шоай областана, краяна трактораши кхыйола машинаши колхозашка йоххара бокъонца де дезар белгалдича, шоай зонашта лоархIам болча эргалоний хьисаш а деш. Цу планашка хьажа еза союзни республикай компартей ЦК-ши Министрий Советаши.

Хаттар отт — МТС-ш эргаяхар дIаьхха дергда е къаьст-къаьсттача ханашка дергда? ХIанз лерхIаш дола МТС-ш эргаяхар — чIоагIа доккха а бехктокхаме а гIулакх да, хIаьта сихваларо укхаза зе мара а дергдац. Цу дешага лоралуш хьажа веза, мехкарча хIара района, белгалонашка хьежжа. ХIанз баьча тохкамаша хьахьокх дукхагIа йола колхозаш, къаьстта Юкъерча Азени Закавказени республикашка а, хIаьта Украинеи Кубанеи а, цхьайолча кхыча районашка а хIанзе а МТС-шкара техника эца йиш йолаш йолга. Цхьайолча районашка, къаьстта къилбаседан-малхбузени центральнии районашка, уж тайпа колхозаш кIезигагIа хургья. Цудухьа цхьайолча зонашка, гучох, дикагIа да цхьа ха яллалца МТС-аш йитар, МТС-ша гIулакх деш йолча колхозий экономика лакх а енна техника эца торо хиллалца. Цу дешага механически хьажар, ерригa МТС-ш цхьан хана цхьатарра эргаяха гIертар хьаькъалца хургдац. Цхьайола колхозаш хIанз техника эца йиш йоацаш а, хIаьта, керттерча, даькъе цох пайда эца йиш йоацаш а хилара лоархIам ца беш Iе йиш яц.

Хетаргахьа, МТС-ш юхейисаьча моттигашка а цхьайолча колхозий техника ийе йиш хургья. Цунца дувзаденна МТС-ий структура а кIезига-дукха хувцалургья, хIаьта МТС-ий штат а кIезиглургья. Мел ха езаргья экономически низбоаца колхозаш йолча районашка МТС-ш эргаяха а, колхозашка техника йохха а? 2-3 шу, хIаьта цхьаццанахьа дукхагIа а деза мег. Цу гIулакха сухал бе безац.

Колхозни производство дегIаярахи цун товарность лакхаяларахи 1958 шера колхозий екъаш йоацча фондашка Iодуллаш долча ахчах хетаргахьа 25 миллиард сом гаргга хургда. Колхозашка йоххаргйолча машиний берригa мах цар тишъелар а лаьрхIача 18-20 миллиард сом хила мег. ЙоаггIаш йола ханаш оттайича, техника эцарна иззал ахча дахийта тарлургдолаш да хIанзарча колхозни производствон хьалаш тIа, хIаьта кхы дIахо колхозий пайдаш лакхдаларца уж расходаш кхы а аттагIа хургья.

Колхозашка машинаш йоххаш, хьажа веза машинаш технически малагIча хьал тIа я, МТС-ашка кердача машинашца дукха къаьна, дикка тишъенна машинаш хилар теркал а деш. Цу машинашта, цар тишъеларга хьежжа оттабе беза мах. Хетаргахьа, пайдане хургда райисполкомашка машинашта нийса мах оттабарах бехктокхаме хургйола маьхаш оттаду авторитетни комиссеш вIашагIйоххар. Колхозашка техника ехкачул тIехьагIа ремонтно-технически станцей болх боахаман расчета ларда тIа вIашагIболла беза.

Гучох, хьдда маьхаш оттадаь даларга ца а хьежаш, трактораши кхыйола машинаши хIанзехьа а йохка мегаргья, машинаш эца торо йолчеи царех говза пайда эца ховргдолчеи колхозашка. Машиний маьхаш боккъонца оттадаь даьнначул тIехьагIа, колхозаша йоаггIаш йола расчеташ ергья.

Керда трактораши юртбоахама машинаши 1958 шера денз колхозашка йохка еза кара ахча хьа а эцаш, е колхоза экономически хьалга хьежжа, тIадила дIатела еза. Колхозашка йохкаргйолча кердача юртбоахама машинашта маьхаш увттадеш, уж маьхаш продукцех шийх дIабодача маьхал кIезига-дукха лакхагIа хилийта деза. Из эшаш да промышленность кхы дIахо дегIаярна а тоаяларна а Iоадаь ахча долаш хилийтара духьа, хIана аьлча социалистически индустри берригача халкъан боахама лардий лард хиларах.

2. Кердача хьалаш тIа къаьстта боккха лоархIам болаш да колхозаш материально-технически Iалашъяр. Юрта боахама Iалаьмате дукха машинаш, доагам, запасни оатхалаш, аьшк кхыдола тайп-тайпара товараш леладу.

ХIанз колхозаш машинашца, доагамца, запасни оатхалашца а материалашца а юртий районашка Iалашъеш цхьатарра тайп-тайпарча ведомствой юрта боахама Министерствон, потребительски кооперацен, Главтракторосбыта, нефтесбыта — Iалашъяреи торговии организацеш я. Колхозаш машинашцеи производственни товарашцеи хIанз долчча тайпара Iалашъяр вIашагIдоллар хувца деза, из болх колхозашта гаргa эза, цхьан моттиге лелабергболаш. Цу тайпара моттиг, хетаргахьа, ремонтно-технически станцеш хила еза.

Пайдане хургда колхоз ремонтно-технически станцега шийна эшшаш йолча маркан трактора, автомашина, запасни оатхалашта, доагама, машинашта хьекхача даьтташта металла, удобренешта, ядохимикаташта юртбоахама производственна эшаш долча кхыдолча товарашта заказ де а эца а йиш хургйолаш гIулакх вIашагIдоллар. Цхьайолча ремонтно-технически станцешка кердача маркай машиний образецаш хила деза, цар болх мишта бу дIа а хьокхаш, ший ханнахьа а тоъала дукха а арахеца еза юртбоахама производственна юкъе хьош йолча кердача машинех йола каталогаш, бюллетенеш, справочникаш, плакаташ а листовкаш а.

Геттара чIоагIа уйла е еза колхозаши совхозаши запасни оатхалашца Iалашъяра системанна. Укхаза боккха бехктокхам тIабуж совнархозашта, вай промышленностанна. Уж декхарийла я кердачарца санна тоаьяча запасни оатхалашца а оборудованеца а колхозаши совхозаши йизза Iалашъе. Гучох, оатхалаш тоелга из дикагIа хилийтара духьа централизованни порядках де деза.

3. Юрта боахам машинашца Iалашбара кердача порядко юртбоахама техника кийчъяр дикагIа вIашагIдолларна гIо дергда. ХIанз цхьабола боахаман болхлой алхха машин арахеца мара гIертац, хIаьта из машин хIанзарча юртбоахама эшараш кхоачашдеш хилара а ца хилара а, хIаьта колхоза а паччахьалкхенна из экономически пайдане хилара а ца хилара а йоакхо а ца еш. Хоьжаргда вай укх масалага. Раздельни способах дукхагIа а эцаш 1955 шера ялаташ чуэца йолаелар цунах гуча даьлар, шоаш лелаш йола комбайнаш тIехьатувсаш йолчарел гаьнна толашагIа йолга. Цу ханнехь кийчъяь яр пхеннена меттел цхьан саго лела а еш, тIехьатувсача комбайнаца нийсийча 30 процент кIезигагIа доагам а доагадеш, 40 процент кIезигагIа доазал а долаш йолча дикача ше лелача комбайна конструкци. Ше лелаш йола комбайн толашагIа хилар дика хоалуш доллашехь а, 1957 шера ростовски завод йолаелар йоккхий, кIезига пайдане йола тIехьатувса комбайнаш арахеца. Паччахьалкхено дукха зе дир из комбайн арахецаш, хIаьта хIанз, цхьа шу мара ца даьнначул тIехьагIа производствера дIаяккха еза из, паччахьалкхенна а колхозашта а пайдане йола ше лелаш йола комбайн арахецара духьа. Дуккха заводаша арахец боккъонца кийчъяь йоаца, юрта боахаме кIезига пайда эцаш йола машинаш, тIаккха, цкъаза уж машинаш дуккхача шерашка лаьтта а лаьтте, тIаккха металлолома дIалу. Кердача хьалашка уж тайпа заводаш халача гIулакхашта юкъе йиса тарлургда, цар продукци колхозаш ийергьяц, хIаьта тIаккха юртбоахама машинаш арахецара болх тоабанза заводаш ярг а яц.

Машинаш арахецаш теркалде деза юртбоахама производствон бокъонца эшараш. Колхоза лоархIаме да кIезга машинаш а ийца ма-могга дукхагIа балхаш кхоачашдар, колхозникашка къа кIезигагIа а хьегийташ. Дувцар фуд аьлча, трактора эшшаш йола прицепщик а воацаш трактористо ше лелаеш йола орудеш ялар, тайп-тайпара лаьттай зонаш теркал а еш, машинаш арахецар да.

4. Машинно-тракторни станцей техника колхозашка йоххарои МТС-штеи колхозаштеи юкъе хозрасчетни гIулакхаш оттадара а колхозни финансови боахам вIашагIболлара а юкъе лоархIам боллаш хувцамаш дергда. Колхозий шоай доалахьара оборотни средстваш дикка шеръянза яргъяц. Шоай доалахьа дола оборотни средстваш колхозашта ца хилча йиш яц нефтепродуктайи, запасни оатхалийи хIаьта кхыйолча материалийи даиман бола хиланза баргбоаца кхоачам кийчбарна, хIаьта хьатIадоагIача шера ялат даккхара юртбоахама балхаш кхоачашдарна. Кердача хьалашка гучох, колхозий производственни расходашта банковски кредитовани яр шерде деза.

5. Машинно-тракторни станцеш эргаяхарах юртбоахама продукташ кийчъяра цхьадола дешаш къоастаде деза. ХIанз йолча заготовкай системах паччахьалкхеннеи колхозаштеи юкъерча гIулакхий шии къаьстта йола форма эттай. Паччахьалкхено МТС-шкара гIолла гIулакхду колхозашта, цар лаьтта тракторашцеи кхыйолча машинашцеи лела а деш, доагамцеи удобренешцеи, дерригa аьлча, юкъара боахам лелабара колхозашта эшаш мел долча хIаманца уж Iалаш а еш.

Шоай аргIах, колхозаша совхозашца цхьана Iалашъю мехка эшаш йола юртбоахама продукташ. Цунца юртбоахама продуктай дукхагIа дола дакъа паччахьалкхенга кхоач машинно-тракторни станцешка гIолла МТС-ша баьча балхах йолча натуроплатан хьисапе. Тоъаргдолаш да, масала, хIара шера натуроплатах миллиард пунт гаргга ялат кхоач аьлча.

ХIанзалца МТС-ша баьча балхах йолча натуроплатан хьисапе паччахьалкхенга кхоачаш хинна юртбоахама продукташ хIанз паччахьалкхенга кхоачаргья духхьала колхозашкара гIолла машинехи, запасни оатхалехи, доагамахи, удобренехи, кхыйолча материалехи. Цунца мехкага кхача еза юртбоахама продукташ хьалхарчул кIезигагIа йоацаш, дукхагIа, цхьабакъда кхыча ларда тIа гIолла, расчетий дикагIа хила езача система тIа гIолла.

Шеко йоацаш да, нагахьа санна заготовкаш яр вIашагIдоллар нийса кхоачашдойя, паччахьалкхенга ханнахьа юртбоахама продукташ мел эш кхоачаргйолга.

Заготовкай паччахьалкхен план оттаеш кертера лархIа деза масса тайпара хьатIадоагIаш дола ялати кхыйола продукташи, вешта аьлча обязательни поставкаехи паччахьалкхен закупкаехи, контрактацехи машинно-тракторни станцеша баьча балхах доагIача натуроплатахи доагIаш дола ялати кхыйола продукташи йолаш. Из боарам керттера хила беза.

Тайп-тайпарча зонашка заготовкаш яра дукхал-кIезигал оттаеча хана, тIеххьарча шера хьакхаьчача продукцен боарам хьа эцаш, механически тIадогIача шерга баккха мегаргбац юрта боахаме шу шерца нийслац. Цудухьа нийсагIа хургда мехка тайп-тайпарча зонай хьалаш къоастадара духьа 2—3 шера яьча заготовкай юкъера цифра оттаяр. Юртбоахама продукташ кийчъяра паччахьалкхен план оттаеш, мехка тайп-тайпарча зонийи районийи укх шерара метеорологически хьалаш къоастаде деза. Цо йиш хулийтаргья укх шера цхьан районашка дола зене хьалаши кхыча районашка дола пайдане хьалаши теркалде, хIара шера планови заданешта доаггIаш дола хувцамаш дайта. Цхьабакъда, паччахьалкхенна мел эшараш юртбоахама ерригача продукташа кхоачашдергдола гIулакх оттаданза даргдац.

Юртбоахама продукташ кийчъяра боарам производство дегIаярга хьежжа хургба. Машинно-тракторни станцеш эргаяхаро торо хулийт ялати кхыйола продукташи дукхагIа кийчъярна. Колхозашта производственно-технически гIулакхдара кердача системе техниках дикагIа пайда эцаргба, балха овсарал лакхъергья, продукташ кийчъяр лакхлургда. Цо юртбоахама продукцех шийх дIабода мах а лохбе беза. Цунах паччахьалкхен йиш хургья юртбоахама продукташтеи промышленни товараштеи мах лох а баь, халкъа хьал-торо тоае.

6. Машинно-тракторни станцеш эргаяьхачул тIехьагIа кхы дIахойодача хана малагIча формах кийчъергья юртбоахама продукташ яхаш дола дош геттара дика Iомаде деза, партен Центральни Комитетеи Правительствони боаггIаш бола соцам бара духьа конкретни предложенеш кийчъергйолаш. Иззаморг ала йиш я юртбоахама продуктай кийчъяреи эцареи маьхех а.

7. Юртбоахама продукташ кийчъяр дегIадарца хувцалургда заготовкай хьисап а. ХIанз, мехка эшаш йола цхьайола продукташ кхоачам боллаш ца хиларах паччахьалкхе хIара района къаьст-къаьста заготовкай планаш оттаянза ялац. Цхьабакъда, из ханна дола гIулакх да.

ХIанз вайцига долаш да колхозаш чехка айлургйола, цар экономика лакхаяргйола хьалаш. Цудухьа шерагара-шерга дукхагIа хургъя мехка арахецаш йола продукташ. Гаьна яц, мехка мел эш юртбоахама продукташи, тоъала Iоадаь ялати кхыйола продукташи хургйола ха. Паччахьалкхен йиш хургья ялати, дулхи, кхыйола продукташи, уж ейгIа йолча районашка ийе, хIана аьлча царех шоайх дIабода мах лохагIа хиларах. ТIаккха вIаштIехьадаргда производствонна шерагIа специализаци яра хьалаш. ХIаьта специализацес, ховш долчча бесса, вIаштIехьадоалийт производство лакха механизированни ларда тIа лелае, балха овсарал лакхаяха а, хIаьта продукцен единицах дIабодаш бола мах лохбе а. Продукташ дукхагIа хилча, ужаш ейгIа хилча, тIаккха нах дикагIа а бахаргба, хIаьта коммунистически обществос шоашта луш дола ираз боккъонца хоа а лургда царна.

V.

МТС-аш эргаяхарца партийнии советскии органашта хьалхашка отта декхараш

МТС-аш эргаяьхачул тIехьагIа партийнии сойохкарнеи де дезаш мел дола гIулакхаш кийчдарнеи чакхдахарнеи къаьсста бехктокхаме я обкомаш, облисполкомаш, автономни республикай Министрий Советаш, крайкомаш, крайисполкомаш, союзни республикай компартей ЦК-аши Министрий Советаши. Уж декхарийла я эггара хьалха хIара районе ер гIулакхаш кIоргга Iомаде: укх шерре а денз трактораши юртбоахаман машинаши эца а, эшшача тайпара царга болх байта а экономически торонаш йолаш яраш малагIа колхозаш я, шоашта техника эцарна дукхагIа ха эшаш яраш малагIа колхозаш я, производственно-технически гIулакхаца Iалашъелга цхьан юкъа хIанзолца санна МТС-ашкара хилийтача пайданагIа хургдола колхозаш малагIаш я. Къаьст-къаьстача районийи колхозийи хьалаш цу тайпара массе а оагIорахьара Iомадича мара торо хургьяц колхозаш кердача тайпара балхаш дарга йоахилга чакхдаккха.

МТС-аш эргаяьхачул тIехьагIа партийнии советскии организацей керттера терко тIагIоргья шоай доалахь трактораши юртбоахаман машинаши а йолаш йолча колхозашта юкъарчал доацдаш хьалхале лелаярна, кердача тайпара болх вIашагIболла цу боахамашта практически гIодарна. Цхьабакъда, цунца цхьана, ца лоархIаш дита йишъяц, боахаман гIулакха чIоагIа йоацаш колхозаш вай хIанз а йолаш хилар. Цу колхозий гIулакхашка хьалхарчул а чIоагIагIа, дикагIа хьожаш хила декхарийла я моттигашкара партийни а советски а органаш, уж колхозаш хьалха латтача колхозашта сихагIа тIехьакхуврглолаш. Иштта дагакхаба дезаш да, машинно-тракторни станцеш эрга а яьха, царех ремонтно-технически станцеш яьчул тIехьагIа, колхозашта производственни а технически а гIулакх делгах дола лоархIамера декхараш цу ремонтно-технически станцешта тIадусаш хилар. Партен райкомаши райисполкомаши декхарийла я хадданза ремонтно-технически станцей балхашка кIоаргга хьожаш хила, цар балха тIахьожам лоаттабе, колхозашта ца хадийташ машинаш, машинашта эшаш йола оатахалаш, доагам, кхыйола материалаш лоаттаелга Iалашде. Декхар миштад аьлча, МТС-ий зонашкара партен райкомий инструкторски группаш дIаьхачул а МТС-аш эргаяьхачул а тIехьагIа партийни а советски а органаша колхозашта лоаттаеш йола хьалхале колхозий боахаман хоадам беш долча доакъошта кхы а гаргагIа эза хила езаш да.

Партийни организацей декхар да машинно-тракторни станцей балхашта де лерхIаш долча хувцамий маIан а лоархIам а дуккхача наха дIабовзийтилга, ССКП Центральни Комитета предложенеш дерригача халкъо ювцилга вIашатIехьадоаккхилга, юрташкарча къахьегамхой айденна политически а балха а хьинар юрта боахам дегIабоалабарна керда толамаш доахилга Iалашдарна, юрта боахаман продукташ яха а кийчъе а йола 1958-ча шерара паччахьалкхен план дувцилга йоацдаш кхоачашъярна тIалестаделга.

2. МТС-аш эргаяхаро партийнии советскии органаш декхарийла ю машинно-тракторни станцешкара специалисташи механизатораши нийса балхаш тIа хьожабелга къаьстта йоакха еш леладе.

ХIанз укх сахьате машинно-тракторни станцешка балхаш деш доале латтарехи инженерно-технически болхлоехи 186 эзар саг ва, цаI ах миллион гаргга саг механизатораш а ба. МТС-аш эргайоахача хана царех дукхагIа бола болхлой болхаш-болхаш колхозашка дIачугIоргба. МТС — ашкара трактористаш, комбайнераш, кхыбола болхлой колхозашка дIачубахаро чIоагIъергья колхозий технически кадраш, кхы а лакхагIарча лагIа тIа яргья колхозий боахаманна еш йола технически хьалхале, МТС-ашкара мукъабоалаш бола специалисташи механизатораши, царех йоаххача говзалашка хьажжа, колхозий боахаман лоархIамегIарча доакъошка дIанийсбара йоакхо еш хила декхарийла я партийни организацеш. Доале латтача болхлошца эггара хьалхагIа чIоагIъе еза тIехьайиса йола колхозаш.

Машинно-тракторни станцешка Iомабенна бола механизатораш дIа ца бохийташ соцабарна тIаяхийта еза керттера уйла. Техника колхозашка йохкарах цу колхозашка дIачуболхача трактористашта а кхыча болхлошта а эшачунга дика хьожаш, цар йоакхо еш хила еза колхозий правленеш а партийни организацеш а. Баьча балхах механизатораашта луш бола мах хила боаггIача боарам тIа хилийтарна мел эшар динза даргдац. Трудоденах кхоачам боллаш хIама ца луш колхозаш хIанз а вай йолаш хилар дицдалийта йишъяц. Иштарча колхозашка трактористаша баьча балхах луш бола мах МТС-ашка царна телаш хинначул кIезигагIа хила тарлургда. Баьча балхах луш бола мах, сага специальностага хьежжа доацаш, цхьатарра ца хилийтар духь а, колхозаш механизатораш боацаш ца йитар духь а цу тайпарча колхозашта могаде деза, массаз мо доацаш, трактористашта а кхыча механизатораашта а машинно-тракторни станцешка цар ийдаьчул кIезигагIа хургдоацаш царна алапеш оттаделга.

Кердача хьалех дуккха а дукхагIа хул колхозашкара балхаш. ХьалхагIа МТС-а директора леладеш хиннача гIулакхех дуккха гIулакхаш да колхоза председателo шийна хьатIаэцаш. Колхозашка хьалхале лелаеш болча наьха декхар кхы а чIоагIа лакхадоал. ХIара колхоза керте латта веза дика кхеташ, хIанзара юртбоахаман техника а колхоза производстван экономика а дика йовзаш, колхозе лелача гIулакхех кхийтта ца Iеш, гаьнна дIахо йодача хана колхоза боахам мишта дегIаба безаш ба а дика къоастаде ховргдолаш вола болхло.

ДукхагIа бола колхоза председателаш могаргдолаш ба колхозашкара болх дукхагIа хилча а из болх лерттIа дика кхоачашбе. Цхьабакъда вай хIанз а болаш ба цу кердача хьалех боахаманна доалде низ кхоачаргбоацаш председателаш а. Цу тайпарарча колхозашка дикагIа кийчбенна а балхах кхийтта а бола болхлой бохийтилга могаде деза, цу даькъе хила беза МТС-ий директораш хинна а специалисташ хинна а бола нах. Дикка лакхлу колхозий бригадий декхар а. Цудухьа, из де доагIаш моттиг хилча, балхах дика кхеташ бола организатораши специалисташи оттабе беза бригадиралла.

3. Дика кийчбенна болча нахаца районни звено чIоагIъяра хьакъехь ССКП ХХ-ча съездо яь решенеш кхоачашъеш дукха болх баьб Коммунистически партес. ХIанз укх сахьате партен райкомашка а райисполкомашка а доалерча балхаш тIа латтараш дукхагIа долча даькъа болх дика бовзаш, баьча организаторски балхо лаьрхIа Iомабаь, юрта боахам тоабара хьакъехь партеси правительствоси яь решенеш геттара дика кхоачашъе шоашта ховлга гIулакхашца хьахьекхаь нах ба. Районашкарча партийни а советски а органашка балхаш деш болча наьха дешар хара гIулакх а дикка лакхадаьннад. Юртий районашка балхаш деча партен райкомий секретарех 85 процент совгIеи райисполкомий председателех 76 проценти лакхера е йистеяланза лакъера образовани йолаш ба.

Районашкара звено чIоагIъелга дIахо йодача хана а областей, краяй, союзни республикай партийни а советски а органий теркаме юкъметте латта дезаш гIулакх да. Дика йоакхо еш хьалкхебе а, юха ца увзалуш, хьаккхашта районашкарча хьалхале лелаеча партийни а советски а балхашта дIатIаахийта а беза колхозашка, совхозашка, МТС-ашка шоаш беча практически балхаца шоай дикал хьахайта а, юртабоахаман производство дика йовзаш а, нахаца беш бола болх безаш а бола къона, кхетамера организатораш.

ЧIоагIа лоархIам болаш да хIанз укх сахьате балхах дика кхеташ болча нахаца райисполкомаш чIоагIъелга. Нагахьа санна хьалхагIа колхозий боахамца дувзаденна дола дуккха дешаш МТС-ашка къестадеш хиннадале, хIанз юкъарчал доацдаш уж гIулакхаш леладе дезараш райисполкомаш я. Районий советски органий стуктура тоаеш бу болх кхы а дIахо бахьа беза. Колхозий боахам дегIабарна ший хьдда цхьа лоархIам а болаш хинна машинно-тракторни станцей советаш дIаяхарах хетта динза дарг а доацаш хьалхашка отт райисполкомашка производственно-технически советаш е юрта боахаман дешашта эша кхы йола органаш вIашагIйоххилга. Царна юкъе гIоргба колхозий, МТС-ий, ремонтно-технически станцей, совхозий хьалхале лелаераш, производстван специалисташи новатораши. Дерригача халкъо ер дош дувцача хана, цу гIулакха эггара дикагIа йола организационни форма лахарна пайдана хургда районашкарча советски органий структурах шишийна хеттар оалаш дагабалар.

4. МТС-ий болх эргабоаккхаш хувцарна а колхозаш кхы дIахо дегIайоалаярна а мел деча гIулакха партен тешаме чIоагIале я укх тIеххьарча шерашка дикка дегIаяьхка а чIоагIъенна а йола колхозашкара первични партийни организацеш. 1954-ча шерагара 1958-ча шерага кхаччалца йолча юкъа колхозашкара коммунисташ 230 эзар саг дукхагIа хинна Iийнабац. МТС-ашкара Iалаьмате дукха механизатораши специалисташи колхозашка дIачубахача кхы а дукхагIа чIоагIлургья колхозашкара партийни организацеш, колхозий дерригача гIулакхашта бола цар лоархIам совбаргба.

Колхозий гIулакхашта, цар экономика дIахо дегIаярна, паччахьалкхенна хьалхашкара шоай декхараш ший ханнахьа а диззаь а колхозаша кхоачашдарна беррига коммунисташ бехктокхаме хулга лакхде деза. Колхозашка дIалуш йолча техникага нийса болх байтарна, дерригa а юртбоахаман балхаш дикагIа дайтарна, хьалха латтараша Iомадаьр, Iилманна а техниканна а гучадаьннараш балха юкъе доаладарна, яхь йоаржаярна, къахьегама овсарле совъяккхарна, хьегаш дола къа а дIабодаш бола мах а кIезигагIа а долаш, хIара лаьттан гектар тIара лаьрхIа мамогга дукхагIа продукци яккхарна тIанийсбаь хила беза партийно-политически болх. Сакхетамера дисциплина йолаш, дикача дас санна, техника лораеш болаш, шоай колхоза гIулакха, цун юкъара боахам тоабара шоаш чIоагIа бехктокхаме лоархIаш болча кхетамца кхебе беза беррига колхозникаш. ЦIаккха а лертIара ца йоалийташ дIакхахьа еза колхозни демократи, шоай колхоза гIулакхашта деча доале дукхагIа чуоза беза колхозникаш.

Политически болх, собранеш, лекцеш, докладаш йирах кхоачамбаь а ца буташ, хIара сагага дIакхоачаш бе беза, колхозникий къаьст-къаьста группашца — механизацоращца.

(Иистедоалар 4-ча оагIон тIа да).

Колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

СССР-а Лакхахьарча Совета сессе новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш

(ДIахододар)

полеводашца, божабеттархошца, хьакхарч лелаерашца, царна эш-эшача тайпара лелабе беза болх. Политически болх мишта лелабе беза шийгара хьоккхам луш хила еза партийни а советски а актив.

Колхозникех дикка доккха дакъа шоаех хулаш бола кагийнах кхетамца кхебара къаьстта дукхагIа уйла тIайоахийташ хила еза партийни организацеш. Партийни организацеша де дезаш гIулакх да, колхозий боахаман гIулакхашта комсомольцаши кагийнахи хьинарегIа юкъе озилга, комсомольски организацей инициатива, кагийча нахеи мехкарашеи доладаь дика гIулакхаш ма-могга доаржадеш а, хьаллоацаш а хулга, кагийча наьха культурни хьашташ Iалашдарна дукхагIа терко еш хулга. Юкъерча школера дийшаьбаьннача кагийча нахах колхозашта эшаш бола специалисташ, къаьстта а механизмашца балхаш дергдола специалисташ, кийчбергбола курсаш йохкилга а де доагIаш гIулакх да.

Юрта боахам хоадамболлаш тоабара даькъе укх тIеххьарча шерашка карагIдаьнна доккхий толамаш хила тарденнад Коммунистически партес, нийса политика ше оттаеча хана, кIорда ца деш дуккхача наха юкъе Iалаьмате чIоагIа организаторски а политически а болх лелабеш хиларах. МТС-аш эргаяхарца дийзза хьалхашка оттача кердача декхараша дIадех парторганизацешкара, берригача коммунисташкара нахаца беш бола организаторски а политически а болх хадданза тоабеш уж хулга.

* * *

Вай мехка коммунизм хьаярна яьржжа йола программа ше оттаеш Советски Союзан Коммунистически партен XX-ча съездо белгалдир, машарерча яхьан наькъаца СССР-а керттера экономически декхар — хIара сага керта лаьрхIа продукцеш хьаярна дукхагIа дегIадаьхка долча капиталистически мехкашта исторически эггара лоацигагIа йолча ханна тIехьакхувлга а хьалха довлча а — кхоачашдарна тIагIертта къовсам лоаттабинза барг ца хилар.

Пачхаьалкхен Iаьдала лакхера орган — СССР-а Лакхехьара Совет харжарга йодаш ше баьча балхах, коммунистически строительствон планаш кхоачашъярах дерригача халкъанна отчет луш я Коммунистически парти. Дерригача советски халкъо хьинарийца гIо а деш, партес чакхдаьхад халкъан боахам дIахо а дегIабоалабарна, мехка низ чIоагIбарна, адамий вахара торо хадданза лакхаяккхарна, капитализманцарча машарерча экономически яхье социализм котъяккхарна тIадерзадаь дола дуккха а боккхача лоархIамера гIулакхаш. Чакхдаккха лерхIаш дола машинно-тракторни станцеш эргайоахилгеи, юртбоахаман техника колхозашка йохкилгеи укх тIеххьарча хана чакхдаьккхача промышленностаннеи гIишлонаш хьалъярнеи ду доал эргадаьккха тоадарах а, иштта цу тайпара лоархIамерча кхыча гIулакхех а тарра да. ЦIаккха а лаьгI ца долийташ дIахо хьо юрта боахам тоабелга, аьнна, ССКП XX-ча съездо белгалдаьча гIулакха тIара хьадоагIаш а да из. Съездо белгалдаь из гIулакх кхоачашдара тIехьа къовсам а лоаттабеш, доккхий хIамаш карагIдаьннад советски халкъанна юрта боахам дегIабоалабара даькъе, хIанз хIара сага керта лаьрхIа доаккхача дулха, шурийна, даьттанна Американ ВIашагIкхийттача Штаташта укх гарггарча шерашка тIехьакхе баьржжа болам лелабеш а да из. Бахаш болча наха кхача а, промышленностанна бедал а шортта хулийтилга — вай мехка коммунизм хьаяра доккхагIа долча декхарех декхар да. Де лерхIаш дола из гIулакх бокъонца чакхдоаккхилга вай партен программан декхар хиннад массаза а.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцес, вай мехка къахьегамхой Iаьдал а оттадаь, историн чу духхьашха цхьалхадаьккхар лаьтан дош, лаьтта ахархошта дIа а луш, дIадоладир юрта боахам социалистически кIийлен тIа эргабоаккхилга. Советски Iаьдал эттача хьалхарча деношка денз, Ерригроссен Советий II-ча съездо «Лаьттах» дола декрет тIаийцача хана денз Коммунистически партес шийна хьалхашка оттадаьд юрта боахам тоабелга, кагийча, декъаденнача, тIехьадисаьча ахархой боахамашта меттел боккха юкъара социалистически юрта боахам хьабелга. Юрта боахам социалистически новкъа эргабаькккха хувцарна йола ленински политика чакхйоаккхаш дуккхача шерашкахь тIагIертта Коммунистически партес баь болх из гIулакх диззаь толаш, колхозни строй котйоалаш чакхбаьлар.

Юрта боахаманна коллективизаци елга массанахьа йистедаьнначул тIехьагIа колхозни строй дIахо дегайоалаеши машинно-тракторни станцеш эргайоахаши де лерхIа гIулакхаш чакхдахарах социалистически юрта боахам дегIабоалабарна Iалаьмате чIоагIа лоархIам болаши боккхеи керда гIабоаккхилга хургда ала йишйолаш да, цхьаккха а тIехдаьккха хIама а доацаш. Экономически а политически а гIулакхашка диллача хIанзара колхозаш йоккхий социалистически предприятеш я, советски строян цIаккха а йохаргйоаца юртара чIоагIале 'я уж. Кхы а дукхагIа колхозаш чIоагIлулга духдувлача хьастех цхьа хьаст ба социалистически индустрес вай юрта боахаманна, тIа-тIа дукхагIа а телаш, дIатела эггара дикагIа йола техника. Колхозашка къахьегам а производство а нийса вIаштIехьа даккхар, хIанзарча техникага байта ха а ховш болх байтилга — из да коммунизман новкъа вай юрта боахам дегIабоагIилга шийх тийшаь а шийга хьежжа а хулийтаргдола керттера гIулакх. Коммунистически партен Центральни Комитета хет, еррига керттера юртбоахаман техника шоай карахь хилийта а колхозий боахам дегIабоалабарна из эшшача тайпара, дерригача халкъанна из эшшача тайпара цох пайда эца колхозашта торо елча а из гIулакх эггара дикагIча тайпара къастаргда аьнна.

Вахар дикагIа вола хьерхархо ва яьхад Коммунистически партен сийлахь-воккха баьчча, Советски пачхаьалкхе хьаьяр а волча В. И. Ленина. Цо яьхад: «Вахаро хьеххача лерах дIааха деза вай, дуккхача адамий творчестванна биззаь мукъа бала беза вай» (Сочиненеш, том 26, оагI 229). Ленина тIадехкаш хинна из гIулакх массаза хила а хиннад, долаш а да, кхы дIахо йодача хана хург а да марксистски-ленински теори творчески лелаеш а дегIакхувлаш а, де лерхIача сийлахь-доккхача гIулакха тIабодача новкъа нийслу еррига духьаленаш кагъеш а, советски общество дика ка а йоалаш коммунизмага гIолга юхадетташ дола тIехьадисаьраш, къаденнараш эшадеш а йолча вай партен берригача балха никъ хьехаш дола гIулакх. Тракторараш а, кхы йола йоккхий юртбоахаман машинаш а колхозашка йохкарахи МТС-аш эргаяхарахи лаьца де лерхIаш дола гIулакхаш чIоаггIа эшаш хиларца вахаро ше хьалхадаьхад цу гIулакхаша кхы а шерагIа хьабелл коммунистически общество хьаярна дерригача советски халкъаца цхьана колхозий сийлехьарча ахархоша а хьинаре, творчески дакъа лацарна бола никъ.

Дерригача дунен тIа яха йоагIаш дIаяхай советски халкъах кердачунга никъ боахаш дола халкъ, хIама кхоллаш дола халкъ яха сийлен цIи. Историн чу цхьанне а ца баьккха никъ эггара хьалха боаккхилга а, ший мехка социалистически общество елга а — из Iалаьмате йоккха сийле советски халкъага я. ХIанз советски халкъ Коммунистически партега хьалхале а йолаш, марксизман-ленинизман байракха кIал а этта, бIубенна толамгара толамга ухаш да. Ше лерхIача сийлахь-доккхача гIулакхага дода советски халкъ вошал долча Китай халкъаца, дерригача социалистически мехкашкарча халкъашца оагIув а билла, дерригача прогрессивни адамий дог-безам шийгахьа а долаш.

Ер тезисаш нахала а доахаш, Коммунистически партен Центральни Комитето деррига советски халкъ тIахьех колхозни строй дIахо дегIайоалаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи йола предложенеш ювцача а къоастаеча а метте хьиннаре дакъа лацарна, вай мехка коммунизм хьаяра декхараш дика ка а йоалаш кхоачшдарна чIоагIа лоархIам бола из дош нийса къоастаде йиш хургйолаш.

ХОРЖАМИЙ СИЙНА

«Чечингстрой» треста гIишлонашъеча 1-ча управленен коллективо, СССР-еи НГIАССР-еи Лакхехьара советаш харжара сийна йоаржаяьча социалистически яхье дика толамаш доах.

Хьалдеча цIеношта лард йоллаш, пенаш дотташ, тховнаш тохкаш, кор-нийI догIаш, дола балхаш тха управленен коллективо ду. Отделочни балхаш кхыча управлене ду.

Эггара дукхагIа тхона эша гIишлоний материал, етта кирпишк я. Тхона кхоачам болаш кирпишк хилийтац 1-ча' кирпишкий заводо. Грознера кхымел йола кирпишкий завод Совнархоза система чуйоагIа. Оргкомитета гIишлоний материалий управленес тхона кирпишк' хилийтара гIулакха терко яц. Масала; январь бетта тхона эшаш хинначун кхоалагIа дакъа кирпишк мара хилланзар тхона.

ГIишлоний материалаш' йоацаш моттигаш нийслой а ше тIаийца социалистически декхараш кхоачашду коллективо. Иштта, 15-ча феврале отделочни балха кийчъе аьнна, коллективо дош денна хинна 100 сага моттиг йола общежити 5 ди хьалха отделочни управленета дIаелар.

Укх шера 1-ча квартала план хьанал хьалха кхоачашъе аьнна ший мел бола низ тIабахийта къахьегаш я тха коллектив.

С. КАПЛАН,
«Чечинстрой» треста 1-ча строй управленен партбюро секретарь.

Дика дIадоладенна гIулакх

БарттайIна дика болх беш ба Грознерча консервни заводера болхлой. Цига вIашагIъелла я кховзткъе пхийтта саг юкъе волаш, массазза болхбеш йола производственни совещани. Цу кховзткъа пхийта сага юкъе ба коммунисташи, комсомольцаши, дикагIа бола болхлойи, инженераши. Цу тайпара йола производственни совещани ерригача заводера гIулакхаш дувц.

ХIаьта, хIара заводан цехе къаьст-къаьста шоай совещанеш а хул. Цига дувц производстван эшаша а, бIарглакхабезашдола а гIулакхаш.

Январа бетта хиннача совещане дийцар производстве мастера леладе деза гIулакхаш. Укха деношка хургйолаш я производственни совещани. Цига дувца оттадаьда производстве бракаца лоаттабе беза къовсам.

Болх чIоагIабари болхлошта новкъостал дари духьа, консервни заводе вIашагIъехка я соцстраха кокиссеш. Цига дувц болхлош шоай цIагIара а кхыдола а къочамбоацараш. Цул тIехьагIа производствас новкъостал ду царна.

СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советаш харжара сийна, социалистически яхь а лаьца, производство юкъе нийслуш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш доккхий толамаш доах, консервни заводо, болх дика барца а совещанеши, соцстраха комиссеши вIашагIъйохкарца а.

ХАСМАГОМЕТОВ.

Агитпункто ший декхараш кхоачашду

Берригача советски мехка санна вай республике а ба Советски Iаьдала Лакхехьара органаш харжа мамогга кийчо еш.

ХIанз хоржамашта кийчо ярна эггара бехктоккхамегIа йола ха я. ДIайолаеннай Лакхехьарча Советашка депутаталла бахийта оттабаь кандидаташ харжахошка дIабовзийташ, хоржамаш хулча дийнахьа кхадж тассарна харжархой тIахьехаш, йола ха.

Из бехктоккхамера гIулакх дика кхетадаь я Малгобикера № 90 йола хоржамий участок а агитпункт а.

Гаьннара хьажача бIаргагу цига агитпункт а хоржамий участок а йолча харжархошка дIахойташ бола хоам.

Агитпункте дIачуваьлча бIарг сийрда боаккхаш безамца кийчдаь цIа да, хьалтеха йоаллаш агитатораашта эшаш дола литература тIадолаш витрина я, дIаьхача стола тIа тайп-тайпара брошюраш, журналаш, газеташ да, вIашагIделла справкаш лу стол да моллагIча а хаттара жоп луш агитпункте хIара денна волаш дежурни ва.

Агитпункта заведующи нов. Бущев Андрей Васильевичи хоржамий комиссен председатель нов. Мудрыйи шоашта тIабилла болх безаш а ха цакъовсаш хьинаре болх беш а ба.

Цудухьа дика лел агитационно-массови болх. Агитатораша кварталашка дуккха а балхаш даьд: дунен мехкашта юкъера гIулакхаш, Советски Союза чура а арахьара а политика, советски хоржамий система капиталистически мехкашкарчул тIех хилар харжархошта дIахойташ беседаш яьй агитаторашa. ХIанз сихбенна лелабеш ба Лакхехьарча Советашка депутаталла бахийта оттабаьча кандидатий биографеш, цар къахьегама никъ бувцаш бола болх.

Харжархой раьза болаш, цар ладувгIа безам боагIаш, кIоаргга чулоацам болаш а сакъердаме а беседаш лелаю агитатораша Войтенкос, В. И. Кузминас, С. А. Богоявленскес, Овсянниковс.

Хоржамий комиссен председатела нов. Мудрес хьалхле а лелаеш хIанззе а дика кийчъяь яьннай хоржамаш дергдола участок. Безам тIабодаш хоза кийчъяьй хоржамаш дара кабинаш.

— ХIанз тха керттера декхар харжархошка кандидаташ бокъонца дIабавзийтари кхадж тасса ца воагIаш цхьа саг ца вуташ хоржамаш чакхдахари да йоах новкъостaша Мудреси Бущуевси.

Т. ТЕБОЕВ.

Сурта тIа: № 90 йолча харжамий участкан агитпункт.

И. Плиева сурт.

Агитатор болх беш воалл

Грозненски района Старо-Юртовски совхозе шерра даьржад СССР-а а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советашка хоржамаш дарна кийчо елга. Агитатораша харжархошца беседаш ю фермашка, полеводчески бригадашка, кхашка.

Совхоза партийни бюрос хан-ханнахьа чакхйоах агитаторашца семинараш.

ТIеххьарча деношка агитатораша ладийгIад «Къахьегамхой депутатий Советаш — пачхаьалкхен Iаьдала органаш я», «СССР-а халкъий доттагIал», «Советски ТIема Низий шовзткъа шу» яхача лекцешка.

Десятидворкашка, бригадашка, кхашка агитатораша харжархой, спискашка хьожаш, кандидаташ царна дIабовзийташ балхаш ду.

Сурта тIа: агитатор Мальсагов Султан харжархой спискашка хьожаш воалл.

Текст а сурт а А. Каракулова.

Гудермесарча машинистий яхь

Лакхехьарча Iаьдала органашка хулча хоржамий сийна, Гудермесски Локомотива депон коллективашта юкъереи къаьстта тепловозай машинисташта юкъереи яхь шеръеннай.

ТЗ-2037 йолча тепловоза кертерача машиниста Попован бригадо лелаю яхьан хьалхале. Яхь лаьцача хана денз 15 т. доагами 300 тума пачхаьалкхен ахчеи кходаьд бригадо, кхы тIа доккха дозол долча а 43 поездаца 18 эзар тонн мухь бехьаб цо.

Яхьа юкъе шоллагIача моттиге латт кертерча машиниста нов. Рубцова бригада.

С. ВОРОНИН.

Лекторий группа

Политикани — Iимани знанеш йоаржаеш йолча Ерригсоюзни обществон Республикан отделенес Грознерча «Красни молот» яхача заводе вIашагIаеллай лекторай группа. Группа юкъе ва заводера инженерно-техническийи партийнии болхлоех 23 саг.

Группан членаша нн. Гришинеи, Курскиевеи, Костюченкоси, иштта кхыбарашеи шоаш лехача темаех лекцеш йийшай къахьегамхошта.

Шоай заводерча цехашка йийша ца Iеш Грознерча предприятешкеи, политикани - Iилмани знанеш йоаржаеш йолча обществан Республикански отделенен путевкаехи ешаргъя цу группан членаша лекцеш.

И. МАЙОРОВ.

Хоржамий сийна

Районни газетий оагIонаш тIера

Вай къахьегамхоша фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка, предприятешка СССР а Нохч-ГIалгIай АССР а Лакхехьарча Советашка хоржамаш дарга дикача хьокхамашца тIадахарна социалистически яхь лелаеш, хIара дийнахь дика толамаш доах. Иштта, балха тIехь дика гIулакхаш карагIдувлаш тIаийцар цар ССКП-с а СССР Министрий Совето а юрта боахама болхлошка даь кхайкарал а.

Цу тайпара лоархIаме гIулакхаш кхоачашдарна къахьегамхоша бу болх хьагойт Шаьлан района «Новая жизнь» яхача газето. «Социалистически яхьа низ бокха ба» яхача статья тIа белгалдаьд «Джалка» яхача совхоза къахьегамхоша хоржамашка даьха толамаш. Совхоза отделенешка 1957 шера декабрь бетта партийни, профсоюзий, комсомольски организацеша доккхий балхаш дар. Ерригача производственни бригадашка дика вIашагIъеллай социалистически яхьа договораш. 1958 шу дIадоладелча денз шоаш тIаийца уж декхараш дика кхоачашду цар.

Цу совхоза № 3 йолча шурий товарни ферман коллективо шоашта тIачIоагIбаьча хIара Iаттагара 113,1 килограмм шура яьккхай. Иштта дика балхаш даьд совхоза кхыча отделенеша а.

СССР-и Нохч-ГIалгIай АССР-и Лакхехьарча Советашка хоржамаш дара 16-ча марта денга дикача толамашца тIадахкарна къовсам лелабеш я Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза итталагIча отделенен шоллагIа йола бригада яхаш яьзду цу района «Знамя труда» яхача газето «Барт бола коллектив» аьнна язъяьча статья тIа.

Цу бригаде болх беш бархI явено я, хIара звене 15 саг а волаш. Моллхаш теха ялат тоадарца, ялат хьувкъийтарна керттера гIулакх ду. 1-гIа февраль тIакхоачаш бригада ши бIаь тонна кхо диллад кхашка. Цул совгIа хIара дена кхаш тIа удобренеш дIакхухьаш ши ворда а я. Дика балхаш деш я нн. Музаев Падама, Цабаев Х. яхачар хьалхале лелаю звенош.

Шоай бригадни собране цар массане а чIоагIдир, СССР-а НГIАССР а Лакхехьарча Советашка хоржамаш дара 16-ча марта денга бIаьстан балхаш дIадоладе шоаш кийча хургхилар.

Январь бетта газеташ а бланкаш а кийчъяра план ханал хьалха кхоачашъе тIальцад СССР-а НГIАССР-а Лакхехьарча Советашка долча хормажий сийна йолча социалистически яхье МагIалбикан города типографен коллективо, яхаш яьзду цигарча «Ленинское знамя» яхача газето, «бетта план 125 процент кхоачашъяьй» яхача статья тIа. Цу тIа яьзду типографен коллективо бетта балха план 125 процент кхоачашъяьй. Балха тIа дика хьокхамаш гойтар нн. Чуркина, Серебряковас, Бычковас, Литвиновс иштта кхычар а.

Шелковски районерча «Тирка» цIерагIча совхоза хьакхарч лелаеча Ярцевс дIадахача 1957 шера балхаш дика гIулакхаш карагIдувлаш кхоачашдир. Цо хIара яхкача хьакхийгара 19 хурск кхеяьй цхьааца йолча хьакхийгара 28 хурск а кхеяьй.

ССКП-а СССР Министрий Совета а кхайкарала луш дола жоп да, хIара яхкача хьакхийгара 20 хурск кхеяр. Ше тIаийца тIалоацамаш шеко йоацаш кхоачашдергда ше яхаш яьзду цо «Колхозный путь» яхача газета тIа яьзъяча «Даьхача толамаш тIа соцаргвац со» яхача статья тIа.

«Кхы а дика балхаш дергда вай» яхача статья тIа Надтеречни района газето йоах: Мехкдаьтта доаккхача шоллагIча бригадан коллективо дIадахача шера планал совгIа 1450 тонна мехкдаьтта даьккхар, 30 эзар сом пачхаьалкхен ахча а кходаьд. Балха тIехь дика толамаш даьхад Молодцовс, Витюкас, Павлеевс иштта кхыболчар. ДIадахача 1957 шера балха итогаш ювцаш хиннача собране бригадан коллективо керда тIалоацамаш тIаийцад. СССР-а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советашка хоржамаш хулача денга планал совнах 50 тонна мехкдаьтта дала, ши эзар сом ахча кходе, дика мах бола кхо рационализаторски предложени яла тIаийцар бригадан коллективо.

Нохч-ГIалгIай республикерча къахьегамхоша шоаш ца кхобеш низ тIабахийта балхаш ду СССР-а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советашка деча хоржамий сийна йолча социалистически яхьанна хIара денна доаккхий толамаш дахарна.

А. ИСАЕВ.

Юрта боахамах йола керда плакаташ

ССКП Обкома пропагандани агитацени отделои республикански книжкай издательствоси йоккха тираж йолаш арахец юрта боахама хетаяь йола массехк плакат.

СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете депутаталла кандидат йолча нн. Гогиевайи НГIАССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла болча Аристовайи Кугаевскихи яхача дикагIболча дояркай къахьегамах хур дIахьокхаш дика басарца тоаяь плакаташ араяьхай. ХIара плаката тIа даьккха да дика йовзача доярка портрет, цун балха говзалах дараш дувц цар тIа.

Иштта, масала Т. И. Кугаевских яхачоа хетаяь плакат юрта-боахама деррига доакъош хоадамболлаш айдарна лелаеча деррига адамий социалистически яхьа юкъе цо йоаккхий производственни коталонаш яьха хилар дIахьокхаш я. Доаханга дика хьажар бахьан долаш, доахан кхабара рацион бакъахьа лелаяр бахьан долаш, дикала яйзача доярккас 1957 шора хIара Iаттагара 4.148 килограмм шура яьккхай. Цунна тIачIоагIбаьча 10 Iаттагара еррига цо яьккха шура 41480 килограмм хилар.

Дикка лоархIам болаш я «1958 шера колхозхойи юртабоахама болхлойи фу декхараш кхоачашдарна къовсам лелабе безаш ба» яха плакат. Дика кийчдаь сурт да из. Укх шера НГIАССР юрта боахама болхлоша кхоачашде тIаийцача декхарий керттера цифраш дика сийрда дIахьокхаш енний.

Арадаьхад: «Фу кхоачашдарна ковсам лелабеш я колхоз 1958 шера», «Фу кхоачашдарна къовсам лелабеш я совхоз 1958 шера», 1958 шера МТФ, хьакхий товарни ферман, жана товарни ферман, ПТФ балха хьокхамаш гойташ дола плакаташ-макеташ.

Деррига плакаташ юртий районашка дIадахьийтад. Первични парторганизацей секретарий культпросветболхлой, агитаторий лоархIамера декхар да гойтара агитаценна юкъе царех шерра пайда эцар. Колхозий правленешка, клубашка, фермашка, дукха нах вIашагIбетталуча моттигашка дIатоха деза уж. ВIашагIдолла деза царна гонахьа болх бар, уж лораде а царех пайда хилар Iалашде а деза.

Юрта боахама гIулакха долча плакаташа дика доккха новкъостал дергда колхозашт а, механизаторашта, совхозерча болхлошта 1958 шера тIаийца декхараш кхоачашдарна.

СЕМЕНОВ.

Сийленца кхоачашдергда декхараш

ССКП-а декабрьски пленумо дог ураоттадаьча «Чечингстрой» яхача треста автотранспортни конторан коллективо, Грознен химикаша дIадоладаьр хьал а лаьца лакхара социалистически декхараш тIаийцар: СССР-еи НГIАССР-еи Лакхехьарча Советашка хоржамаш ду ди 16 марта тIакхоачаш 1958 шера хьалхарча квартала план кхоачашъе аьнна.

Ер шу долалуш запасни оаттахалаш а кхыйола хIамаш а йоацаш моттигаш нийсъенна яле а январь бетта план 101,5 процент кхоачашйир коллективо.

Нохчийи гIалгIайи цIабахкар бахьан долаш дикача болхлоех хьалйизар тха коллектив. ХIанз шовзткъанел совгIа шофер нохчои гIалгIаи ва тха коллективе. Уж массавар хIана вац аьнна машинаш цIенеи дикеи лелаярна, план кхоачашъярна, къахьегама дисциплина лакха хиларна производстван хьалхалаттараш лоархIалуш ба. Къаьстта коллектива юкъе дика сийдеш ба: шофер — крановщикаш нн. Пайтаев Шаиди, Абубакаров Якъуби, шофераш — нн. Умахьаджиев Бауди, вежарий: Мусаев Аджани Хьасани, Опиев Яхьяи Ахьмади, Арсамирзаев Кюри, Дадарев Юсуп, Асаев Ахьмад кхыбараш. Цар шоай нормаш 100—180 процент кхоачашъю. Сийлен грамоташи ахчан совгIаташи деннад царна. Цул совгIа тха коллективе мел бола нохчийи гIалгIайи профсоюза членаш а ба. Тха коллектива юкъарча вахарца дика дакъа лоац цар.

Къахьегама дисциплина эсал йолаш, хьалха латтачарца нийсбала безаш шофераш а ба коллектива юкъе. Царех ба: Салгиреєви Даутови кхыбараши. Уж хьалха латтаращца нийсбала декхарийла ба.

Коллективо хоржамий сийна шийна хьалха оттадаь декхараш сийленца кхоачаш дергда.

С. АКОПОВ.

Хоржамашка хьалхарча къахьегама вахте

Химически завода коллективо дIадоладаьр хьал а лаьца, Грознен хIамаш тегача № 1 йолча фабрикан коллектив, СССР-еи НГIАССР-еи Лакхехьарча Советий хоржамашта къахьегама дикача совгIаташца накъа яха социалистически яхье эттар.

Из сийлахь деза ди дикача балхашца белгал даккха, лакххара социалистически декхараш тIаийцар фабрикан коллективо: 1958 шера хьалхарча квартала план цхьа ди хьалха кхоачаш а е, 16 — марта планал совгIа 100 эзар сома продукци ара а хеца. Даьреи зипеи кIадайи, 300 квадратни метр кхое. Къахьегама овсарал планал 0,5 процент лакхъе. Хьалхарча сортах продукци арахецилга планал 1 процент лакхде аьнна.

Фабрикан коллективо, къахьегама вахте а этта дика кхоачашду ше тIаийцаь декхараш. Иштта, процесса мастер нов. Яикова М. В. керте а йолаш № 8 йолча бригадас февраль бетта план 2 ди хьалха кхоачашйир. Нормаш кхоачаш ца еш болхло вац цу бригадаца, цун беррига а болхлой хьалхалаттараш лоархIалуш ба. Производственни план ритмично кхоачашъю цар.

Процесса мастеро коммунистка нов. Чулаковас Н. Н. доал деча № 1 йолча бригадас февраль бетта план цхьа ди хьалха кхоачашйир. Цу шинна а бригада коллективаш производстван план кхоачашъяра тIехь йолча социалистически яхье масса хана а хьалха латт.

Цу бригадашцара, дикагIа болча болхлоша нн. Черновас, Кремаренкос, Шульгас, Балахтинас, Саядовас дуккха а кхыбараша, брак йоацаш дика болх бу.

Процесса мастер нов. Хабалова кертеа а йолаш № 9—10 йолча бригадас февраль бетта ритмично банзар болх, социалистически яхь хила езача тайпара вIашагIъелла яцар. Уж кхоачамбоацараш хинна дале а февраль бетта план кхоачаш-м йир цо.

Цу бригадаца ба балхаца брак еш бола болхлой: Айвазава, Кочерянц, Саркисьянц, Колодяжная, цар ладарло яр бахьан долаш барзкъаш юха тега дезаш а хул, фабрико арахецача продукцен дикал лох а лу.

Бригадан коллективо масса хана бракоделашца къовсам лоаттабар бахьан долаш, денгара ди мел доал кIезиглу уж.

Хоржамий сийна ше тIа ийцаь социалистически декхараш кхоачашде беррига ший низ тIабахийтаб фабрикан коллективо.

Г. И. ЛЕСНИКОВА.
фабкома председатель.

АЧАЛКХЕРА МЕХКДАЬТТА

МагIалбикен разведчикашта дIадахача шера Ачалкхе, мехкдаьтта доалла йIаьхий моттиг корайй. ХIанз цига кIедж етташ я бурув техаь кхоъ скважина.

Мехкдаьттан кердача районе кIедж етташ мехкдаьтта доаккха участок йиллай, электролинеш, наькъаш даьхкад. ЧIоагIа теркам беш да участке скважинаш тохкалга. ВIашагIъелла я шийга автолаборатори а йолаш къаьстта тохкама бригада. Цо скважинай балха масса заца контроль а лоаттаю, цар дикагIа болх бергбола наькъаш а лех. Мехкдаьтта тохкараашта хьалхале лелаеш ва Грознерча нефтяной институте дийша ваьнна къона инженер, Гаврил Гаврилович Окнин.

Сурта тIа: тохкама бригадан мастер Г. Окнини (аьрдехьа), скважинай тохкама оператор Сурен Дзараяни, скважиначу Iочуяхийта порода къоастаеш йола аппарат кийчъеш боахк.

Сурт а текст а. Ю. Свечкарь.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

6, 7 феврале «Родина» яхача кинотеатра цхьан сеансаца хьоккхаргда лоацметражни сакъердаме кинофильмаш:

«Чудесница», «Шийх бIубенна къоалам», «Ца боалаш хинна ревизораш», «Хозала къайле», «Ша тIа балет».

Сеансахи долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 сахьт бийсан даьлча.

Челюскинций цIерагIча кинотеатре

Исккхача зале — Керда художественни фильм **«ТIехьа далалехьа».**

Долалу — 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 сахьт бийсан даьлчеи.

№ 1 йолча зIамигача зале **«ТIехьадалалехьа».**

Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

№ 2 йолча зIамигача зале — **«Моряка йоI».**

Долалу 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

№ 3 йолча зIамигача зале — **«Моряка йоI».**

Долалу 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 8.15, 10.15.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны редактора 2-07-01, отдел партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ00715 Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Зак. 1381